ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 3617

ՇԱԲԱԹ 22 ՓԵՏՐՎԱՐ 1884

Ն. Տ. 5 ՄԱՐՏ

ԳԱՅՄԱՆ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 Ոսկեմ
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 1/2 »
» » Գաւառաց » 6 1/2 »
Եռամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 3 »
Օտար թղթատարով ղրկուած 2 1/2 լիրա
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ.
Երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անդամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի

ԱԶԱՏԱՒՍ

ԼՐԱԳԻՐ

40 ՓԱՐԱՁ

ՀԱՆԱՊԱՀԱՍԱՅԻՆ

40 ՓԱՐԱՁ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԳԱՅՄԱՆ

Գուրա գնացած յոդագրայ ճամբու ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

Լրագրոյս վերաբերեալ Նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն խնդրեմ — Տնօրէնին պիտի ուղղուի Կ. Պոլիս Բիզա փաշա եօդուշը, Շարդ Զարշըսը թիւ 37 Մասիսի գրասենեակը։

Ճանբու ծախքը չվճարուած Նամակ չընդունուիր։

Զրպուած Նամակ, յոդուած, եւայլն եւ չեն տրուիր։

Կ. ՊՈԼԻՍ 22 ՓԵՏՐՎԱՐ

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Նախարարաց խորհուրդն երէկ արտասովոր նիստ մ'ըրաւ ի Բ. Դուռն և մինչեւ իրիկուն ուշ ատեն խորհրդակցեցաւ, ըստ ամենայն հաւանականութեան՝ Եգիպտական խնդրոյն վրայ, որ քաղաքական խնդրոց օրակարգին առաջին խնդիրն է։

—

Իսդրին Էքսբրէս իւր երէկեան թուով կ'ըսէ թէ Անգլիական կառավարութիւնն՝ Օսման—Տիկման պատժելէ, Թոդաբը գրաւելէ և Էլ-Թէպի մէջ Եգիպտացւոց կրած պարտութեան վրէժը լուծելէ յետոյ, որոշեր է անմիջապէս իւր զօրքերն ետ առնուլ Սուտանէն, միայն Սուաքիմի մէջ ստուարաթիւ պահապան զօրք թողլով։ Ըստ այս որոշման, կրահամ զօրավարին հրամանաց ներքեւ գտնուող զօրքերն յեգիպտոս վերադառնալու հրաման ստացեր են։ Ցիշեալ լրագրին այս առթիւ կը յարէ թէ Անգլիա զինուորական դափնիներու հետամուտ չէ և ունայն արիւնհեղութենէ խորշիլ կը բաղձայ։ Աւելի քան 4,000 կեանք կորած են արդէն Թոդարի և Սուաքիմի միջեւ և մարդասիրութիւնը կ'ուզէ եղեր որ այս կոտորածը դադրի։ Սակայն Թայմզ աննպաստ աչքով կը տեսնէ անգլիական զօրաց այսպէս յանկարծ յետս կոչումը։

—

Վերջին օրերս հաստատեալ աղբիւրաց գեղարուեստից գիշերօթիկ վարժարանին աշակերտաց թիւը՝ վարժարանին ներքին կանոնագրին պահանջած թիւէն անցած լինելով, տնօրէնութիւնն որոշեր է այսուհետեւ նոր աշակերտ չընդունիլ։

—

Անգլիական Սթանտարտ լրագրին Պոլսոյ թղթակիցը՝ բարձրաստիճան Թուրք պաշտօնատարի մը հետ իւր ունեցած մէկ խօսակցութիւնը կը պատմէ։ Պաշտօնատարը՝ Սուտանի գործոց մէջ Անգլիոյ միջամտութիւնը բռնաբարում մը կը համարի Բ. Դրան իրաւանց և կորտոն փաշայի յայտարարութիւններն ալ իբր թշնամանք մը՝ Օսմանեան կառավարութեան գերիշխանութեան դէմ։

—

Պրուսայի նորընտիր կուսակալ Նազիֆ փաշա, որ երէկ իւր պաշտօնատեղին ուղեւորելու պատրաստուած էր, վերջին ժամուն կայսերական պալատը կոչուելով, պարտաւորեցաւ յետաձգել իւր ուղեւորութիւնը։

—

Յառաջիկայ շաբաթ օրն Օրթագիւղի հայկական թատրոնին մէջ դիմակաւոր և անդիմակ պարահանդէս մը պիտի տրուի ընդ հովանաւորութեամբ Նէճիպ փաշայի և ի նպաստ հրէական ընկերութեան մը, որոյ նպատակն է յիշեալ գիւղի հրէական դպրոցներն յաճախող երկսեռ ուսանողաց դրպրոցական պիտոյքը մատակարարել ձրիապէս։ Պասէքի տօնին առթիւ ընկերութիւնն զգեստ պիտի բաշխէ աղքատիկ ուսանողաց։

—

Տէյլի Նիւզ խարդումէն հեռագիր մը կը հրատարակէ ծանուցանող թէ կորտոն փաշա որոշեր է հեռաձգուութիւն մ'ընել Սպիտակ Նեղոսի վրայ, արաբ ցեղերու տրամադրութեանց վերահաս լինելու համար։

—

Արքունի փողերանոցն 10,000 Օսմ. ոսկւոյ մանր դրամ պիտի կըտրէ ի մօտոյ։

—

Թուրքիոյ ծխախոտի շահակցական Ռէժիի ընկերութեան տնօրէն Պ. Լանկ, որ քանի մ'օրէ ի վեր Զմիւռնիա կը գտնուէր, նախընթաց օրը մայրաքաղաքս վերադարձաւ։

—

Կոթէնպուրկէն (Շուէտ) եկած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Սթոքոլմի Օսմ. դեսպան Գարաճա փաշա, Կոթէնպուրկ հասեր է՝ Կոթէնպուրկի և Կ. Պոլսոյ միջև առեւտրական ուղղակի յարաբերութիւններ հաստատելու նպատակաւ բանակցութիւններ ընելու համար։ Ցայտնի է թէ Թուրքիոյ և Շուէտի միջև առեւտրոյ կարեւորագոյն նիւթերն են երկաթ և փայտ։

—

Փիլիպէ Հրատարակեալ համանուն լրագրին հետեւեալ հատուածը կը հրատարակէ.

«Վերջին լրոց նայելով, Արեւելեան Բումելիի կառավարութիւնը տեղեկագիր մը ղրկեր է Բ. Դրան՝ ի պատասխանի այն դիտողութեանց, զորս Կայսերական կառավարութիւնն ուղղած էր Այէքոյ փաշային, իսլամ բնակչաց դաղթականութեան մասին։

«Ներքին գործոց վերատեսուչ Պ. Բրիսթովիչ կը կարծէ թէ այս դաղթականութեան պատճառն է, 1. ինքնօրէն նահանգին մէջ օրինաց առջեւ հաստատուած հաւասարութիւնն, 2. Պուլղարիոյ իսլամ բնակչաց դաղթականութեան հոսանքին ազդեցութիւնը, 3. Օսմ. կառավարութեան կողմէ փոքր-Ասիոյ մէջ դաղթականաց ընդարձակ հողեր տրուիլն, 4. վերջապէս, այն բաղդատաբար բարձր գիներն, որովք իսլամք իրենց սեփականութիւնները կը վաճառեն ինքնօրէն նահանգին մէջ»։

—

Իսդրին Էքսբրէս բոլորովին կը հերքէ մայրաքաղաքիս Արաբերէն լրագրին (խափանեալ Էլ-Ճէվայիպ) տուած այն լուրը թէ Պաղատի նահանգին վեց անուղղակի տրոց վարչութեան մէջ դողութիւններ և անկանոնութիւններ գործուած էին։

—

Իտալիոյ Միլան քաղաքին քաղաքապետութիւնն ազգային հանդանակութիւն մ'սկսեր է, այդ քաղաքին մէջ կարիպալտիի յիշատակարան մը կանգնելու համար, որոյ ծախքն 150,000 ֆրանք կը հաշուի։

—

Պէրլինէն փետր. 28 թուով հեռագիր մը կ'ըսէ.—«Պէրլինի լրագրաց մէկ մասը կը նախատեսէ թէ Ռուսիա շատ չանցած Աֆղանստանայ կողմէն յառաջ պիտի խաղայ։ Ռուսական Նովոյէ Վրէմիա լրագիրն արդէն կ'իմացնէ թէ Ապտ-իւր-Բահման խան, որ վերջին օրերս Վաշանի և Շիկնանի երկիրները գրաւած է, Ռուսիոյ և իւր պաշտպանելոց դէմ սպառնական դիրքեր կը դրաւէ. ուստի, Վաշանի և Շիկնանի երկրաց մէջէն է որ Ռուսք կը մտադրեն իրենց ճանբայ մը բանալ դէպ ի Հնդկաստան»։

—

Լոնտրայէն փետր. 28 թուով հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ ոստիկանութիւնն իմանալով որ գիշեր ժամանակ Զարինկ—Բրոսի կայարանն օդն հանելու համար դաւադրութիւն մը նիւթուած է, մանր խուզարկութիւն մ'ըրեր և արդարեւ մեծ քանակութեամբ ուժանակ դտեր է յիշեալ կայարանին կամարներուն տակէն։ Երկու կասկածելի մարդիկ ձերբակալուեր են։

—

Փարիզի Մ-ԷՒ լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Պարսից շահը ներքնին 400 դաւազանի հարուած ընդունելու դատապարտեր է իւր ելմտական նախարարն, որոյ յանցանքն է եղեր ելմտացոյցին մէջ իբր 400,000 ֆրանք պակաս ենթադրելն հարկաց հասոյթն։ Այս վճիռ կէտ առ կէտ գործադրուեր է ի ներկայութեան Պարսից շահին։

—

Օսմանլը կը ծանուցանէ թէ Բահմէթ-Ուլլահ էֆէնտի, որ Հընդկաստանի հռչակաւոր գիտուններէն մին է եղեր, վեհ. Սուլթանին մասնաւոր հրաւիրանօք մայրաքաղաքս եկեր է, և այժմ Եըլտըզի պալատը կը բնակի եղեր։

—

Կը յիշուի թէ կայսերական կառավարութիւնն Զմիւռնիոյ ծովախորշին մէջ մանր շոգենաւեր բանեցնելու մենաշնորհը բնիկ ընկերութեան մը տուած էր, որոյ գլուխը կը գտնուէր Եահեա էֆէնտին։ Հետեւապէս, օտարազգի շոգենաւք ոչ ևս իրաւունք ունէին յիշեալ ծովախորշին մէջ մարդ փոխադրելու։ Սակայն անգլիական մանր շոգենաւեր վերջին օրերս նորէն սկսած էին բանիլ, հակառակ Բ. Դրան դրած արգելքին։ Այս մասին Բ. Դրան և Անգլիական դեսպանատան միջև բանակցութիւնք ալ սկսած էին, և Բ. Դուռն բացորոշապէս հաստատած էր թէ օտարազգի շոգենաւք Զմիւռնիոյ ծովախորշին նաւամատոյցներուն միջև ուղեւոր փոխադրելու իրաւունք չունենին։ Իսդրին Էքսբրէս և ճերիտէի Հավատիս կը ծանուցանեն թէ Զմիւռնիոյ կառավարութիւնն անցեալ չորեքշաբթի օր ոստիկանութեան միջոցաւ արգիլեր է այն ուղեւորաց ցամաք ելնելն, որք անգլիական շոգենաւերով փոխադրուած էին և այս պատճառաւ տեղւոյն անգլիական հիւպատոսը բողոք բարձեր է տեղական կառավարութեան դէմ։ Եթէ պէտք է հաւատալ Իսդրին Էքսբրէսի խօսքին, յիշեալ ծովախորշին գիւղերէց բնակիչք աղերսագիր մ'ուղղելով Մեծ-Եպարքոս Բարձր. Սայիտ փաշային՝ Եահեա էֆէնտիի տրուած մենաշնորհին ջնջումը պիտի խնդրեն եղեր։

—

Ռուսերէն Նովոյէ Վրէմիա լրագիրը Թաշքէնտէն հեռագիր մը կը հրատարակէ, ծանուցանող թէ Ռուսիոյ և Աֆղանստանի միջև գրաւուած չէզոք երկրին քանի մը ցեղերը՝ Ռուսական կառավարութեան թեւարկութիւնը պիտի խնդրեն։

—

Լոնտրա 25 փետր.—Սուաքիմէն և Գահիրէէն եկած հեռագրեր կը նկարագրեն Եգիպտոսի մէջ անգլիական զօրաց և վարչութեան տագնապալից կացութիւնը։ Խարդումէն եկած լուրերը նպաստաւոր չեն։ Խարդումի չրջակայ ցեղերը կ'ապստամբին Կորտոն փաշայի դէմ. գրգռութիւն կը տիրէ վերին-Եգիպտոսի բոլոր ժողովրդեան մէջ։ Եգիպտոսի ելմտական խորհրդական Պ. Վինսընթ կ'ըսէ թէ ելմտական տագնապ մ'անխուսափելի է։ Անուղղակի տեղեկութիւնք կը ծանուցանեն թէ, հակառակ Կորտոն փաշայի յայտարարութեանց, ո՛չ Մէհտին, ո՛չ Օսման Տիկմա և ո՛չ ալ Պիշարինի ցեղերը պիտի դադրին պատերազմելէ։

Լոնտրա 26 փետր.—Եգիպտոսէն եկած պաշտօնական հեռագիրը, Սուաքիմի վիճակը շատ ծանր կը նկարագրեն. սակայն Հուէթ ծովակալը կը կարծէ թէ իւր հրամանաց ներքև գտնուող զօրութիւնք բաւական են Մէհտիին զօրաց յարձակումը վանելու համար։

Լոնտրա 28 փետր.—Այէքսանդրիայէն կը գրեն առ Թայմզ թէ ներկայ պարագայից մէջ, նախամեծար պէտք է համարիլ Եգիպտոսը թողուլ քան թէ չարունակ ուրանալ թէ Անգլիա գործնական նպատակ չկառավարեր այդ երկիրը։ Սըր Իվլին Պէյրինկ բացարձակ տէրն է իրաց կացութեան, և եթէ այնպէս չլինէր, հարկ կը լինէր ետ կանչել զայն։

ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ

—o—

ՆՈՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐԲԸՆԹԱՑԼ ԵՒ ՆՈՐԹՀԸՐՆ ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԵՒ ՄԱՐԻԹԱՑՄ (ԾՈՎԱՑԻՆ) ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ստորագրեալս կը ղեկուցանեմ բազմաթիւ բարեկամաց, յաճախորդաց և իւր ինչքն ու կեանքն ապահովագրել ուզող ընդհ. հասարակութեան թէ, անգլիական հիւպատոսարանի մէջ ըստ օրինի արձանագրեալ փոխանորդագրոց զօրութեամբ, վերոյիշեալ երեք ընկերութեանց գործակալութիւնն ամբողջապէս ինձ յանձնուած է այսուհետև։

ԳԱՌՆԻԿ Ց. ՍԵՐՈԲԵԱՆ

Ղալաթա Բոմիսիոն խան
1 մարտ 1884

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—o—

ՀՐԱՒԷՐ

ԱՌ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՍ

Ազգային Ժողովոյ ԺԲ. նիստը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ ուրբաթ, 24 փետրվար, ի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցի Ղալաթիոյ։

Ատեանը պիտի բացուի ժամ 7 ին։

Հրաւիրեալ են Ազգային երեսփոխանք իրենց ազգասիրական պարտականութիւնը կատարելու փութալ։

ԻՆԱՄ ԱՂՕԹԱՐԱՐ
Ի գիտաց Ս. Պատրիարք Հօր
փոխանորդ Նորին
ԳԷՈՐԳ Ե. Վ. ԲՈՒՍՃՈՒԳԼԵԱՆ

21 փետր. 1884

ՕՐԱԿԱՐԳ

Ա. Յայտարարութիւն Քաղ. ժողովոյ ի վերայ Ազգային վարչական վիճակի, (չարունակութիւն վիճաբանութեան—գրանվել)։

Բ. Տեղեկագիր Հաշուակալութեան դիւանի ի վերայ Ազգ. կեդրոնական ելմտացուցին.

Գ. Տեղեկագիր Վարչութեան յաղագս Ազգային դասագրեանց տպագրութեան (ի պատասխանի Ն. Էֆ. Թիւլպէնճեանի հարցման)։

Դ. Տեղեկագիր Վարչութեան, Մայր Աթոռոյ մէջ տեղի ունեցած անցից մասին (ի պատասխանի Ն. Էֆ. Թիւլպէնտճեանի հարցման)։

Ատենադպիր
Յ. Գ-ՐԷՆ

—

Երէկ եկեղեցական Համագումար Ժողովը գումարեցաւ ի Պատրիարքարան ընդ նախագահութեամբ Երուսաղէմի պատրիարքական փոխանորդ Գեր. Տ. Սիմէոն եպիսկոպոսի Սէֆէրեան, ատենապետութեամբ Գեր. Տ. Գրիգորիս եպիսկոպոսի Ալէքսիանեան և ի ներկայութեան 28 Ժողովական Ս. Հոգւոյ։

Ատեանը ժամը 7 ին բացուելով, Ատենապետ Սրբազանը ծանոյց թէ այս նստին օրակարգն է «ընտրական եղանակ կազմութեան կրօն. Ժողովոյ»։

Ժողովն երկար խորհրդակցութենէ մը յետոյ, նկատելով որ կրօն. Ժողովն, ըստ Ազգ. Սահմանադրութեան, թէեւ բարձր և կարեւոր դիրք մը ունի, այլ սակայն մինչեւ ցարդ կազմուած կրօն. Ժողովք չեն համապատասխանած իրենց հոգեւորական կոչման և Ազգ. ընդհանուր բաղձանաց, ծառայելով ըստ արժանւոյն Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ և ազգին, նկատելով որ կրօն. Ժողովն սոսկ Կ. Պոլսոյ թեմին համար հաստատեալ մասնաւոր ժողով մը չէ, այլ համայն Թուրքիոյ Հայոց եկեղեցւոյն վրայ ընդարձակ հսկողութիւն և իրաւասութիւն ունեցող ժողով մ'է ըստ Ազգ. Սահմանադրութեան, նկատելով որ այս պիսի ժողովի մը մէջ երբ չգտնուին գոնէ երեք վիճակաւոր եպիսկոպոսներ, հակառակ է այդ ժողովին կազմութիւնը եկեղեցւոյ կանոնացն ու աւանդութեանց, որոց պահպանութիւնն Սահմանադրութեան հիմնական սկզբունքներէն մին է, որոշեց որ կրօն. Ժողովոյ ընտրելեաց եռապատիկ ցանկին մէջ ընտրելի նշանակուին նաեւ Գաւառական Առաջնորդք, և նոյն ցանկը մատուցուի Ազգ. Ժողովոյ, հանդերձ Տեղեկագրով մը։

Այս Տեղեկագիր, ըստ կանոնաց և աւանդութեանց Հայաստանեայց եկեղեցւոյ և ըստ Ազգ. Սահմանադրութեան Իդ. յօդուածոյն, որ կրօն. Ժողովոյ պաշտօնը կը գծէ, պիտի թուէ մի առ մի այն զօրաւոր պատճառներ ու փաստեր, որք իրաւունք կուտան վիճակաւոր եկեղեցականաց կրօն. Ժողովոյ ընտրելի լինելու։

Ժողովն իւր այս որոշմանն համաձայն՝ քուէարկութեան ձեռնարկելով, հետեւեալ ցուցակը պատրաստեց քուէից բացարձակ առաւելութեամբ։

ԵՌԱՊԱՏԻԿ ՅԱՆԿ ԸՆՏՐԵԼԵԱՑ
ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՑ

			քուէ
Մատթէոս	Եպիս.	Իզմիրլեան	26
Խորէն	»	Նար-Պէյ	25
Տիմոթէոս	»	Սափրիչեան	22
Սիմէոն	»	Սէֆէրեան	21
Խորէն	»	Արմաշու	19
Գրիգորիս	»	Ալէքսիճեան	19
Եղնիկ	»	Ապահունի	18
Գրիգորիս	»	Տ. Պօղոսեան	18
Յարութիւն	»	Յովհաննէսեան	18
Գարեղին	Վրդպ.	Թաթարեան	27
Վահան	»	Տ. Մինասեան	26
Գէորգ	»	Իսթիճեան	26
Յովհաննէս	»	Արշարունի	26
Կարապետ	»	Բազրատունի	25
Յակոբ	»	Փափազեան	23
Տաճատ	»	Ոսկանեան	22
Յովսէփ	»	Սարաճեան	19
Ամբրոսիոս	»	Ռուբինեան	16
Զաքարիա	»	Զիւմրիլիճեան	14
Սուքիաս	Քահ.	Ստեփանոսեան	25
Սահակ	»	Տ. Սարգիսեան	25
Խորէն	»	Փէչիվանեան	23
Կարապետ	»	Սէթեան	23
Արիստակէս	»	Մամբրէեան	21
Ոսկի	»	Օհանեան	19
Իգնատիոս	»	Մանավեան	19
Գրիգոր	»	Աճէմեան	18
Յովհաննէս	»	Շահպազեան	17
Յովհաննէս	»	Մկրեան	14
Խաչատուր	»	Տ. Գարրիէլեան	14

Հաւասարաձայն յանկէն ընտրեալք

Մեսրոպ	Եպիս.	Սուքիասեան	15
Գրիգոր	Վրդպ.	Աբարեան	15
Պօղոս	»	Խոյտամեան	14
Ստեփան	»	Նիկոմիդիոյ	8
Գրիգոր	»	Բարսեղեան	7
Մատթէոս	Քահ.	Պէշիքթաշի	12
Յակոբ	»	Ս. Խաչի	12
Թադէոս	»	Սամաթիոյ	11
Վրթանէս	»	Գարկէօմրիւկի	10
Պետրոս	»	Կէտիկ-փաշայի	9
Աթանագինէ	»	Պալատու	7
Վահան	»	»	7

—

Արդէն Ռուսական լրագրերէ առնելով ծանուցած էինք թէ պատգամաւորաց ընտրութիւններ կատարուած էին Տփղիսի եկեղեցեաց մէջ։ Այս պատգամաւորք Էջմիածնի կաթողիկոսական ընտրութեան ժամանակ գումարուելով, Վրաստանի և Իմէրէթի Հայոց թեմի կողմէ պատգամաւոր մը պիտի ընտրեն, որ Էջմիածին պիտի երթայ կաթողիկոսին ընտրութեան ձայն տալու համար։ Տփղիսէն ըստոյգ աղբիւրէ մեզ գրուած տեղեկութեանց նայելով, հետաքրքրական է իմանալ թէ ժողովուրդը պատգամաւորաց ընտրութեան ժամանակ, քուէարկութեան մասնակցելէ առաջ աղաղակեր է. «Եթէ կաթողիկոսութեան ընտրելին Տաճկաստանէն պիտի լինի, քուէ կուտանք, ապա թէ ոչ ընտրութեան չպիտի մասնակցինք։»

Նոյնպէս ստոյգ աղբիւրէ կ'իմանանք թէ Ռուսիոյ Հայոց ընտրելին երկուք է, որոց առաջինն է Ամեն. Ներսէս Պատրիարք և երկրորդը՝ Խրիմեան Հայրիկ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

—o—

Մէրվի ռուսական գրաւման կարեւորութիւնն արդէն համառօտիւ ի վեր հանեցինք նախընթաց չաբթուան մէջ։ Բայց որովհետեւ այս նշանաւոր դէպք օրուան խնդիր դարձած է Եւրոպիոյ մէջ, և Հավասի ուրիւդէրի գործակալութիւնն ալ նոյն խնդրոյն վերաբերեալ լուրեր կը հաղորդեն մեզ, այսօր ալ քանի մը խօսք ըսել ի դէպ կը համարինք։ Ռուսական աշխարհավարութեան առաջնորդող քաղաքագէտք բաղմիցս ցոյց տուած են թէ միշտ իրենց մտաց առջեւ ունենալով հանդերձ այդ աշխարհավարութեան բուն նպատակները, կարող են որչափ ուզեն յետաձգել այդ նպատակաց իրականացումն, և ըստպասել յարմար պարագայներու և բարեպատեհ առիթներու։ Բան մը այնչափ չնպաստեր Ռուսիոյ գիտմանց իրագործման ուշափ Եւրոպիոյ դաշտեալ վիճակը։ Ռուսիա Եւրոպական հսկողութեան (գոնդրոլ) կամ երաշխաւորութեան մը ենթարկած չէ ինքզինք, բայց իւր երկրակալութեան խորհրդոց դէմ միշտ կը զդայ փրկարար ճնշում մը, որ Արեւմուտքէն կուգայ։ Երբ պարագայներն այնպէս բերեն որ այս ճնշում նուազի, Ռուսիա ազատ ասպարէզ գտած կը համարի ինքզինք։ Դիտել տրուած է արդէն թէ Մէրվի գրաւումն յար և նման է Բարիզի դաշնագրին այն տրամադրութեանց չչջման, որք Ռուսիոյ կ'արգիլէին նաւատորմ ունենալ Սեւ ծովու մէջ։ Երբ Ֆրանսա և Գերմանիա մահաբեր կռուի մը բռնուած էին իրարու հետ, կորչաքոգի իշխանն Եւրոպիոյ ուշադրութիւնն հրաւիրեց Փարիզի դաշնագրին այս տրամադրութեանց վրայ, զորս Ռուսիոյ համար անպատուաբեր և նըւաստացուցիչ համարելով, ստիպմամբ պահանջեց ադոնց բարձումը։ Բայց առջի օրէն նոյն տրամադրութիւնք այն հանգամանքն ունէին Ռուսիոյ համար, և դաշնակից տէրութիւնք, այդ տրամադրութիւնքն [illegible] Ռուսիոյ զօրութիւնը նուազեցնելիք տնօրինութիւն մ'ընել։ Նմանապէս, թէեւ կորչաքոգի իշխանն և թէ՛ հանդուցեալ Զարը քանիցս հաւաստիք տրուած են Անգլիոյ թէ դիտումի չունին գրաւելու զՄէրվի, որոյ մասին Մեծին Բրիտանիոյ մտահոգութիւնն ու դիւրազգածութիւնը գիտեն յարգել։ Բայց որովհետեւ Անգլիա ժամանակէ մ'ի վեր Եգիպտոսի կողմն զբաղեալ էր, և տակաւին ժամանակ մը նոյն պատճառաւ անկարող պիտի լինէր ուշադրութիւն ընծայելու ներքին խնդրոց, Ռուսիա, իւր բոլոր խոստումներն ետ առնելով, կը տիրէ Մէրվի, և դրացի կը լինի Աֆղանստանայ։

Պէտք չէ կարծել թէ Անգլիացիք բոլորովին անտարբերութեամբ լսեցին Ռուսիոյ այս նոր երկրակալութեան լուրն։ Ընդհակառակն, խորհրդարանին մէջ անգլիական նախարարաց տուած տեղեկութիւններէն կ'իմանամք թէ, Մերվի գրաւման լուրն առնելուն պէս, Պ. կլատսդոնի նախարարութիւնը բանակցութեան մտեր է Զարին կառավարութեան հետ, և թէպետ այս բանակցութեան նպատակը չյայտնուիր, բայց դժուար չէ հասկընալ թէ Լորտ Կրանվիլ ի՛ուղղէ բացորոշ ապահովութիւններ ձեռք բերել թէ Ռուսիա կանգ պիտի առնու ի Մերվ, և չպիտի միջամտէ Աֆղանստանայ գործոց, ուր պէտք է որ անգլիական ազդեցութիւնն առաւելակշռութիւն ունենայ միշտ։ Այս քաղաքական վարդապետութեան մասին Ռուսք իրենց համոզումները կրնան փոխել ապագային մէջ, եթէ երբէք ունին այդպիսի համոզում մը, և կըրնան Անգլիոյ համար փորձ ցա մը հանել նոյն իսկ Աֆղանստանայ կողմէ։ Զայս գիտեն անգլիական նախարարք, ուստի դոհ չպիտի լինին այն դիւանագիտական հաւաստեաց զորս հաւաօրէն պիտի ստանան Բեդրսպուրկէն։ Ուստի անգլիական կառավարութիւնն, Հնդկաստանի կառավարութեան հետ համաձայնութեամբ, դրաւած է Պելուճիստանի քանի մը կարեւոր կէտերը, մանաւանդ զիրեդդա, և Աֆղանստանայ Էմիրին հետ ալ նոր պայմանագիր մը ստորագրած է, որով Էմիրը յանձն կ'առնու օտար տէրութեան մը հետ բանակցութեան կամ որ և է կերպ յարաբերութեան մէջ չմտնել առանց նախապէս Հնդկաստանի կառավարութեան հաւանութիւն ստանալու։ Ասոր փոխարէն, Անգլոյ-Հնդիկ կառավարութիւնը տարին 120,000 անգլ. ոսկի պիտի տայ Էմիրին՝ իւր իշխանութիւնն ամուր պահելու և իւր խռովայոյզ հպատակները զսպելու համար։ Այս կերպիւ, անգլիական ազդեցութիւնը վերջնապէս և ապահովապէս հաստատած կը համարուի Աֆղանստանայ մէջ, և որովհետեւ թէ՛ Աֆղանստանայ և թէ՛ Պելուճիստանի ճանրով Հնդկաստան տանող կիրճերն Անգլիացւոց ձեռքը կը գտնուին, որք ամրացուցած են զանոնք, անգլիական նախարարք պատճառ չեն տեսներ մեծ երկիւղներ կրելու ռուսական նոր երկրակալութեան առթիւ։ Ընդհակառակը, մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն Զարին կառավարութեան հետ բարեկամական և մինչև իսկ մտերմական յարաբերութիւններ տածելու, որովհետեւ կ'ըսեն թէ ցոչափ այսպիսի յարաբերութիւնը կենան երկու տէրութեանց միջև, ադոնք իրարու երկիրները չեն արշաւեր։ Ասոնք կէս մը միամտութեամբ, կէս մ'ալ դիւանագիտութեամբ արտասանուած խօսքեր կընար լինել։ Շատ հաւանական է որ Ռուսիա այնչափ ժամանակ միայն բարեկամական և մինչև իսկ մտերմական յարաբերութիւններ պիտի տածէ Հնդկաստանի տիրող հետ, որչափ իւր գործին և Եւրոպիոյ պարագայից պատշաճի, և թէ առաջին առթիւ պիտի խղճէ այդ յարաբերութիւններն՝ անարգել յառաջ տանելու համար իւր անյոգդ փառասիրութեան խորհուրդը, — ռուսական ազդեցութեան հաստատումն յ Աֆղանստան, որ նախաշաւիղ պիտի լինի կեդրոնական Ասիոյ մէջ ռուսական նորանոր գրաւմանց։ Զիարդ և իցէ, Անգլիոյ Երեսփոխանք ինչ որ կրնային ըսել՝ ըսին Նախարարութեան, որպէս զի Ռուսիոյ խոստումներէն չի խաբուի, և իրական միջոցներ ձեռք առնու՝ Հնդկաստանը պաշտպանելու համար ռուսական ապագայ ոտընձգութեանց դէմ։ Նախարարութիւնը գոհ եղաւ այս դիտողութեանց համար, յայտարարելով թէ ադոնք իրեն ոյժ պիտի տան Ռուսիոյ հետ սկսած բանակցութեանց մէջ։

Աշխարհագրութեան քարտէսի մը վրայ ակնարկ մը նետել բաւական է համոզուելու համար թէ ո՛րչափ հիմնաւոր են այն երկիւղներ զորս Ռուսիոյ յառաջխաղացումներն ի կեդրոնական Ասիա՝ ընդհանրապէս և Մերվի գրաւումն ի մասնաւորի՝ կ'ազդեն Անգլիացւոց, իրենց Հնդկաստանի այն թանկագին ստացուածոց ապագայ ապահովութեան մասին։ Հնդկաստան Անգլիոյ հոգին է այսօր։ Անգլիացիք տուրք չեն առնուր Հընդկաստանէն։ ընդհակառակն՝ մերթ ընդ մերթ Լոնտոնի կառավարութիւնը կը նպաստէ Հնդկաստանի կառավարութեան բացառիկ ծախքերուն։ Բայց Հնդկաստանի վաճառականութիւնն է մեծ մասամբ որ կ'ապրեցնէ Անգլիական ազգն, և մանաւանդ պիտի ապրեցնէ ապագային մէջ, երբ քաղաքակիրթ ազգեր տակաւ առ տակաւ հրաժարին անգլիական արտադրութիւններն ու տարաբազդութիւնները գնելէ, իսկ Հնդկաստան՝ Անգլիոյ բնական շուկան է, ցոչափ անգլիական տիրապետութիւնը պահպանի Հնդկաստանի վրայ։ Նոյն իսկ Անգլիական գաղթականութիւններ իրենց շուկայները կը փակեն Մայր Հայրենեաց (Անգլիոյ) արտադրութեանց դէմ, որպէս Աւստրալիոյ գաղթականութիւնք, որք ծանր մաքսեր դնելով, թոյլ չեն տար որ Անգլիայէն եկող վաճառք ազատօրէն մրցինգաղթականաց տակաւին փոքր ինչ խակ և թերի արտադրութեանց հետ։ Բայց Հընդկաստան չկրնար այնպէս ընել. Հնդկաստան ուրեմն առաւել ապահովապէս կ'ապրեցնէ զԱնգլիան, քան նոյն իսկ անգլիական գաղթականութիւններն։ Հասկնալի է ուրեմն թէ Անգլիացիք Հնդկաստանը ձեռքէ հանելու գաղափարը չեն կրնար ունենալ, և թէ պարտաւորեն ամեն զոհողութիւն ընել՝ անվթար պահելու համար իրենց տիրապետութիւնն այդ ընդարձակ և գեղեցիկ երկրին վրայ։ Բայց Ռուսերն ալ գիտեն զայս, և համոզուած լինելով թէ Անգլիացւոց միակ տկար կէտն է իրենց Հընդկաստանի ստացուածքն, որ ցամաքի կողմէն հարուածելի է, կը տենչան օր մը խլել այդ գոհարը Վիքտորիա թագուհւոյն յաղորդաց կրելիք թագէն։

Արդ, Ռուսք արդէն հասած լինելով ի Մերվ, Հնդկաստան տանող ճանրուն մեծագոյն մասն անցած կրնան համարուիլ։ Միայն Աֆղանստանն է որ այսօր կը բաժնէ կեդրոնական Ասիոյ Ռուսական ստացուածքներն Հնդկաստանէն։ Արդարև, դէպքերն այնպէս բերած են որ Անգլիացիք այսօր բաւական ամրապէս հաստատած են իրենց ազդեցութիւնն Աֆղանստանայ մէջ։ Բայց դէպքերն ապագային մէջ նոյնչափ կրնան նպաստել նաեւ Ռուսիոյ խորհրդոց։ Ռուսիա յետ այսորիկ, իբրեւ Աֆղանստանայ դրացի, բնականապէս պատկառ կը ներշնչէ ի Քեապիլ նստող տկար իշխանութիւնն, որք իրենց մօտը կը տեսնեն նոյն ահաւոր զօրութիւն, որոյ մեծագործութեանց հմբաւն ի հեռուստ կ'առնէին յառաջագոյն։ Դրացութեան տուած բնական առաւելութիւններէն զատ, կեդրոնական Ասիոյ ռուսական ներկայացուցիչք, զինուորական թէ քաղաքային կարգի, շատ սրամիտ են նոր խնդիրներ, միջամտութեան նոր պատրուակներ գտնելու կամ հնարելու մասին, ուստի շատ չանցած կընանք լսել Աֆղանստանայ մէջ ռուսական մեքենայութեանց անորոշ զրոյցներ, որք օր մը հաստատուն իրականութեան կրնան փոխուիլ, եթէ Եգիպտոսի և Սուտանի խնդրոց չափ կամ ծանրագոյն խնդիրներն այլուր դարձնեն Մեծին Բրիտանիոյ ուշադրութիւնն։ Եթէ Անգլիա այսօր Քեապիլի Էմիրը բռնած է, և անոր իշխանութեան ոյժ տուած է, Ռուսիա միթէ չը կրնար Աֆղան ժողովրդեան ցեղերը բռնել, և թէ՛ Էմիրին և թէ՛ Անգլիացւոց դէմ գրգռել զանոնք, — ոչինչ աւելի դիւրին է, ինչպէս դիւրաւ կը հասկընան անոնք որ գիտեն Աֆղանստանայ պատմութիւնն և Ռուսաց գործելու կերպերը։ Աֆղան ցեղերն արդէն միշտ կռուի մէջ են կա՛մ Իրարու դէմ, կա՛մ Էմիրին դէմ և կա՛մ նոյն իսկ Անգլիացւոց դէմ։ Քիչ մը դրամ, քիչ մ'ալ խոստում, և անոնք նորէն կրնան սկսիլ իրենց ապստամբական շարժումներն։ Արդէն Հերաթի և Քեապիլ իրարու հակառակ կեդրոններ են Աֆղանստանայ մէջ, և կարելի է հակառակ թեկնածութիւններ իրարու դէմ յարուցանել, որպէս այժմ Ապտիւր Բահման և Էյուպ խաներն։ Արդ, ոչինչ այնչափ դիւրին է Ռուսաց համար, որչափ օգուտ քաղել Աֆղանստանայ այս ներքին դժտութիւններէն, և օր մը ոտք դնել Աֆղանստանայ մէջ։ Բայց այն օրն որ Ռուսք Աֆղանստան մտնեն, մահու և կենաց պատերազմը պիտի սկսի Ռուսական և Բրիտանական ազգաց միջև։

ՁԱՐԾԱՄՊԱ

—o—

Երամէայ պաշտօնավարութիւն Գեր. Մամբրէ Ծ. վարդապետի Բզնունեաց Փոխ-Առաջնորդէ Զարշամպայէ

—

1884 փետր. 12

. . . Խմբագիր Տեր.

Հաղուագիւտ են այն անձինք՝ որք իւրեանց ստանձնած ազգ. պաշտօն խղճի մտօք ու անձնուիրութեամբ վարելով՝ Ազգայնոց անկեղծ համակրանաց կ'արժանանան՝ իւրեանց վարձատրութիւն նոցա երախտագէտ սրտին մէջ դնելու գեղեցիկ յուսով։

Այս կարգի անձանց շարքին մէջ կը տեսնենք այսօր բերկրութեամբ սրտի, վիճակիս փոխ-Առաջնորդ Գեր. Մամբրէ Ծ. վարդապետ Բզնունի, որ երեք տարիէ հետէ իւր պաշտօն խղճի մտօք և ամենայն անձնուիրութեամբ վարելով, ոչ միայն իւր բնաձիր բարեմասնութեանց փորձը՝ այլ և կարեւոր վիճակի մ'ալ առաջ. պաշտօնը վարելու մասին իւր ունեցած ձեռնհասութեան հաստատ ապացոյցը տուած է ամեն անոնց, որք կրցած են գնահատել նորա խոհականութիւն, գործունէութիւն ու ազգօգուտ ձեռնարկներ, որովք յաջողած է յինքն գրաւել վիճակայնոց համակրանքն ու շնորհակալիք։

Մենք մինչեւ ցարդ լռիկ հանդիսատես լինելով այս ամենուն՝ կուգամք այսօր ի հրապարակ հանել զայնս՝ մեր չերմ շնորհակալիք հրապարակաւ Ն. Գերապատուութեան մատուցանելու նպատակաւ, որով մարդկութեան մի անհրաժեշտ պարտաւորութիւն կատարած կը լինինք։ Արդէն այս մասին գրեթէ ցարդ պահուած լռութիւն կը նշանակէ թէ Ն. Գերապատուութիւն աւելի կը սիրէ ամեն կերպիւ օգտակար լինիլ իւր խնամոց յանձնուած հօտին՝ թողլով ապագային որ իւր օգտակար գործեր յաւելուն իւր անուան փայլ, քան թէ թըմբուկներու միջոցաւ փառաւորիլ հրապարակային թերթերու մէջ։

Ն. Գերապատուութեան գլուխ գործոցը կը համարուի քաղաքիս Մամիկոնեան ազգ. դպրոցի արդի գոհացուցիչ վիճակ երկու ու կէս տարիէ հետէ։ Այս դպրոց որ նախկին Տեղապահ զառամեալ Յարութիւն եպիսկոպոս Տէվլէթեանի քառամեայ պաշտօնավարութեան միջոցին ոչ թէ միայն ծաղկոց՝ այլ մի խամրոց կը ներկայացնէր, Ն. Գերապատուութիւն յաջողած է գաւառական բարեկարգ դպրոցներու շարքին մէջ դնել ամեն դժուարութիւն առաթուր կոխելով և նախկին Թաղ. խորհրդոյ (*) գովելի ջանքերն աջակից ունենալով։

Ն. Գերապատուութիւնն իւր ուսումնասիրութեան փառաւոր փորձը ցուցնելէ յետոյ, ջանացած է տեղւոյս կառավարութեան պաշտօնէից քով պատկառելի դիրք ու ազդեցութիւն ունենալու, որով կարող եղած է իւր գործեր կարգադրել խաղաղութեամբ և շուտով։ Բաց յայտնանէ յաջողած է նաեւ իւր քաղցրահամբոյր բնաւորութեամբ ու գործունէութեամբ ժողովրդականութիւն վաստկիլ, որ ոչ նուազ կարեւոր է առաջ. պաշտօն ստանձնողի մը՝ թէ՛ միաստակար երկպառակութեանց տեղի չտալու և թէ՛ ի հարկին եռապետական ոգի կրող կարգ մը ազդեցութիւն ազդեցութիւն կոտրելով՝ ժողովուրդը նոցա կրեց խաղալիկ լինելէ ազատելու համար։

Զիթիթլիք կոչուած գիւղօրէից գիւղացւոց 86,000 դահեկան էջմ անունով տուրքն որոյ ծանրութեան պատճառաւ տարապայման կը նեղուէին խեղճ գիւղացիք, և որք բաւական տարիներէ ի վեր իւրեանց արդար բողոքանաց ձայն չէին կըրցած լսելի ընել կառավարութեան, Ն. Գերապատուութիւն՝ պատուաւոր քաղաքացիք իւր հետ միացուցած՝ կարեւոր տեղեր դիմելով՝ յաջողեցաւ վերջապէս յիշեալ տուրքը մինչեւ 36,000 դահեկանի իջեցնել՝ առ այս կարգեալ յանձնախմբին միջոցաւ։ Վստահ եմք թէ բարեխնամ կառավարութիւն պիտի վաւերացնէ ընդ հուպ սոյն որոշում, որով խեղճ գիւղացիք որք մեծագոյն մասամբ թուրք և փոքրամասնութեամբ Հայ և Յոյն են, մի այսպիսի ծանր տուրքէ ազատելով՝ բարեմասնութիւն պիտի գտնուին ընդ միշտ Օգոստ. Կայսեր թանկագին կենաց։ Յիշեալ Զիթիթլիքցւոց այն կարեւոր դատին ժամանակ, զոր Յակոբ էֆ. Փաշաեան ջանաց այնքան խնամով պաշտպանել փաստաբան կարգուած լինելով ութ տարիէ հետէ, Ն. Գերապատուութիւն նաեւ չերմ պաշտպան հանդիսացաւ նոցա իրաւանց կառավարութեան ժողովոյ առջեւ, որով յաջողեցաւ ազատել զանոնք այն ճշմարտակար հետեւանքէն՝ որ կրնար նէից ազատութենէն։

Անցեալ տարի Սամսոնէն սկըսուած խճուղւոյն (չօսէ) շինութեան համար երբ կը նեղուէր Հայ ժողովուրդն որոշեալ գումարը վճարելու, Ն. Գերապատուութիւնն իւր անձնական հանգստութիւն զոհելով յօգուտ իւր ժողովրդեան, դեգերեցաւ մի ամիս ի Սամսոն վասն. կուսակցին հետ բերան առ բերան բանակցելու այս մասին։ Ն. Վսեմութիւնն տեսնելով նորա աշխոյժ բնաւորութիւն և ցերութեան ու ազգի մի օգտակար անձ լինելն անդամ անուանեց զն. Գերապատուութիւն յիշեալ շինութեան համար կարգուած ՅանձնաժՈղովոյն, այս առթիւ 200 ոսկւոյ մի համեստ գումար յաջողեցաւ զեղջել տալ քաղաքիս ազգայնոց յատկացեալ գումարէն։

Գրեթէ ութ ամիս յառաջ քաղաքիս դատարանի անդամոց ընտրութիւն տեղի ունենալով, և Ն. Գերապատուութիւնն, միշտ ժողովրդեան օգուտը խորհելուն ապացոյց, ամեն կարելի միջոց իւրդնելով յաջողեցաւ հասարակութեան ընտրել տալու Մեծ. Մինասեֆ. Քեչէճեան պատուաւոր հայազգի ազնիւ երիտասարդն, որոյ ընտրութեան վաւերացման բերնաբաւթի լուր մեծ գոհունակութիւն ազդեց ամեն կարգի հասարակութեան՝ տիրող օրինաց մասին իւր ունեցած հմտութեամբ և որ ամենի կարեւորն է իւր արդարասիրութեան ու աշխոյժ բնաւորութեան պատճառաւ։ Ն. Գերապատուութիւնն ընդ երկար մաքառած է նոյն միջոցին կառավարութեան ժողովոյ անդամոց հետ մի թուրք անդամի ընտրելի ներկայացուցչան պատճառաւ, որ հասարակութեան համարման ու փստահութեան արժանի չլինելով, անյարմար էր դատարանի անդամ լինելու։ Ն. Գերապատուութեան յիշեալ թուրքի նկատմամբ ըրած անպաստ բայց արդարացի դիտողութիւնք վերջը իրականութիւն դտնելով, ամեն ոք և նոյն իսկ Գայմագամ պէյ դուվեստ կը կարդան այժմ նորա հեռատեսութեան ու հաստատամտութեան։ Գոհունակութեամբ կը տեսնենք թէ Թուրաց Գեր. առաջնորդական փոխանորդը նմանօրինակ պարագայից մէջ համամտութեամբ կը գործէ Ն. Գերապատուութեան աջակցելով։

Անցեալ տարի քաղաքիս դատարանի ազդեցիկ թուրք անդամի մը դատապարտելի ընթացքն մեծ դժգոհութիւն ու զզուանք պատճառած էր բոլոր հասարակութեան, բայց և այնպէս ամեն ոք վախնալով նորա վրէժխնդրութեան ենթակայ լինելէ, անհամբեր կ'ըսէր «խաղա՞նք», իսկոյն մեր պայուսակներն ու նուագարանները վար դնելով, կ'սկսէինք խաղալ ճանրուն վրայ. քանի մ'անդամ պատահեցաւ որ եթէ ժամացոյցս չյիշեցնէր ինձ թէ ժամանակն ուշ էր, մինչեւ գիշեր պիտի խաղայինք. բայց ժամացոյցս կ'ազդարարէր ինձ թէ խմբապետ էի, թէ պէտք էր աշխատիլ և դրամ շահիլ, որպէս զի ապրէինք. յայնժամ կիթառիս փոկը նորէն ուսս անցունելով, օ'ն յառաջ, կ'ըսէի։

Կովն իւր ճարակումը չաւարտած՝ մեք աւարտեցինք մեր խաղը։ և երբ տեսաւ որ իւր քով կուգայինք, սկսաւ աւելի փութով խոտերը խուզել, իբր թէ հասկցնել ուզելով մեզ թէ տակաւին նօթի էր։

— Սպասենք քիչ մը, ըսաւ Մաթիա։

— Ջե՞ս գիտեր թէ կովն օրն ի բուն կ'ուտէ։

— Թող քիչ մ'ալ ուտէ։

Սպասելով որ քիչ մ'ալ ուտէ, առինք մեր պայուսակներն ու նուագարանները։

— Շեփորով փոքրիկ հատուած մը նուագե՞մ իրեն, ըսաւ Մաթիա որ հանգիստ չէր կրնար կենալ. կասէի կրկէսին մէջ կով մ'ունէինք, որ նուագարան կը սիրէր։

Եւ սկսաւ հատուած մը նուագել։

Մեր կովը, շեփորին ձայնը լսելուն պէս գլուխը վեր առաւ. յետոյ յանկարծ, մինչեւ որ ես եղջիւրներուն վրայ նետուեցայ չուանը բռնելու համար, նա սկսաւ փախչիլ սրարշաւ։

Մեք ալ անոր ետեւէն սկսանք վազել ամենայն զօրութեամբ։

Դոյեցի Քաբիի որ արգելու զայն, բայց ոչ ոք կրնայ ամեն տաղանդ ի միասին ունենալ. ոչխար կամ արջառ վարող չուն մը մեր կովին քիթն ի վեր ցատկելով կընար արգելուլ զայն. Քաբի որ գիտնական չուն մ'էր անոր սրունքն ի վեր ցատկեց։

Աւելորդ է ըսել թէ ասով չկրցաւ արգելուլ զայն, ընդհակառակն, և վազումը շարունակեցինք։ կովն առջեւէն, մեք ալ ետեւէն։

Մեր կովը չհոգնեցնելու, և միանդամայն չատ ուշ չհասնելու համար ի Շավանոն, միտքս դրած էի գիշերն օթեւանիլ այն գիւղին մէջ, ուր անցուցած էի Վիթալիսի հետ ուղեւորութեանս առաջին գիշերը, այն խոտէ անկողնոյն մէջ, ուր բարեսիրտ Քաբի, տեսնելով իմ տրտմութիւնս, եկած քովս երկնցած և իւր թաթը ձեռքիս մէջ դրած էր, հասկցնելու համար ինձ թէ բարեկամս պիտի լինէր։ Անկից հետեւեալ առաւօտ պիտի մեկնէինք կանխապէս՝ Մայր Պարպերէնի տունն հասնելու համար։

Բայց բաղդն որ մինչեւ այն ժամանակ յոյժ նպաստաւոր եղած էր մեզ, յանկարծ մեր դէմ դարձաւ և մեր տրամադրութիւնները փոխեց։

Որոշած էինք մեր քալելու օրն երկու մասի բաժնել, այն է կտրել նախաճաշով, գլխաւորապէս մեր կովին նախաճաշովն՝ որ ճանրուն եղերեայ փոսերուն մէջի խոտերէն կը բաղկանար։

Յամ տանին միջոցներն, այնպիսի տեղ մը հասնելով ուր խոտերը կանաչ և խիտ էին, պայուսակները վար դրինք, և մեր կովը փոսին մէջ իջուցինք։

Ի սկզբան ուզեցի չուանէն բռնել, բայց նա՞ ինքզինք ա՛նչափ հանդարտ, և մանաւանդ ա՛նչափ ճարակելու զբաղած ցուցուց, որ չուանն եղջիւրին փաթթեցի, և մօտը նստելով հացս ուտել սկսայ։

Բնականաբար մեք անկէ առաջ կերանք լմնցուցինք. յետոյ բաւական երկար ժամանակ անոր վրայ նայելով ուրախանալէ յետոյ, չձանձրանալու համար սկսանք գնտակ խաղալ Մաթիայի հետ, վասն զի պէտք չէ կարծել թէ մեք երկուքս ալ ծանրաբարոյ և լուրջ տըղայք էինք։ Մի միայն դրամ շահելու հետամուտ. թէև այնպիսի կեանք մը կը վարէինք որ մեր հասակն եղող տղայոց կեանք չէր, բայց և այնպէս տղայութեան ճաշակներէ ու գաղափարներէ անմասն չէինք, այսինքն՝ տղայական խաղերը կը սիրէինք, և օր չէր անցներ որ գնտակ կամ վազք չխաղայինք։ Շատ անգամ, Մաթիա, առանց պատճառ մ'ունենալու, կ'ըսէր ինձ.

Եւ չափազանց ուրախանալով՝ գնացինք կովին սեւ ցռուկն համբուրեցինք. անշուշտ զղաց մեր այս զբաղունքն, որովհետեւ մեր երեսը լեզուեց իւր կարծր լեզուաւ։

— կը տեսնե՞ս, կը համբուրէ մեզ, գոչեց Մաթիա զմայլելով։

Հասկնալու համար այն բերկրութիւնը զոր Մաթիա և ես կ'զգայինք համբուրելով մեր կովն և անկէ համբուրուելով, պէտք է յիշել թէ ոչ ես և ոչ Մաթիա վարժուած չէինք համբոյրներու. մեք դգուանքով մեծացած չէինք այն տղոց պէս, որք իրենց մօր յաճախ դգուանքէն ձանձրանալով՝ ոչ եւս հաճոյք կ'զգան. և սակայն երկուքս ալ շատ պիտի սիրէինք դգուանք ընդունիլ։

Հետեւեալ առաւօտ արեւուն ծագման հետ ճանբայ ելած էինք Շավանոն երթալու համար։

Եւ որովհետեւ շնորհակալ էի Մաթիայի գործակցութենէն, վասն զի առանց անոր չպիտի կընայի երբեք մթերել երկու հարիւր տասն և չորս ֆրանքի գումարը, ուզեցի մեր կովը վարելու բերկրութիւնն անոր տալ, և շատ ուրախ եղաւ անոր պախուրցին չուանը բռնելով առջեւէն. իսկ ես կովին ետեւէն կ'երթայի։

Սակայն, երբոր քաղաքէն դուրս ելանք, յառաջ անցայ և Մաթիայի քովէն երթալ սկսայ՝ ըստ սովորութեան հետը խօսակցելու և միանդամայն կովին երեսը նայելու համար. երբէք չէի տեսած այսպիսի գեղեցիկ կով մը։

Եւ արդարեւ յոյժ լաւ դէմք ունէր, ծանր ծանր և որորմամբ քալելով, և իւր արժէքը ճանչող կենդանւոյ մը պէս սիգալով։

Այժմ ոչ եւս պէտք ունէի ամեն վայրկեան քարտէսս վրայ նայելու, ինչպէս որ կ'ընէի փարիզէն մեկնելէս ի վեր. գիտէի ո՛ւր կ'երթայի. և թէպետ Վիթալիսի հետ այս տեղերէն անցնելէս ի վեր քանի մը տարիներ անցած էին, ճանբուն ամեն պատոյտները կը դանէի։

Մեր կովը «խաղա՞նք». իսկոյն մեր պայուսակներն ու նուագարանները վար դնելով, կ'սկսէինք խաղալ ճանբուն վրայ. քանի մ'անդամ պատահեցաւ որ եթէ ժամացոյցս չյիշեցնէր ինձ թէ ժամանակն ուշ էր, մինչեւ գիշեր պիտի խաղայինք. բայց ժամացոյցս կ'ազդարարէր ինձ թէ խմբապետ էի, թէ պէտք էր աշխատիլ և դրամ շահիլ, որպէս զի ապրէինք. յայնժամ կիթառիս փոկը նորէն ուսս անցունելով, օ'ն յառաջ, կ'ըսէի։

Կովն իւր ճարակումը չաւարտած՝ մեք աւարտեցինք մեր խաղը։ և երբ տեսաւ որ իւր քով կուգայինք, սկսաւ աւելի փութով խոտերը խուզել, իբր թէ հասկցնել ուզելով մեզ թէ տակաւին նօթի էր։

— Սպասենք քիչ մը, ըսաւ Մաթիա։

— Ջե՞ս գիտեր թէ կովն օրն ի բուն կ'ուտէ։

— Թող քիչ մ'ալ ուտէ։

Սպասելով որ քիչ մ'ալ ուտէ, առինք մեր պայուսակներն ու նուագարանները։

— Շեփորով փոքրիկ հատուած մը նուագե՞մ իրեն, ըսաւ Մաթիա որ հանգիստ չէր կրնար կենալ. կասէի կրկէսին մէջ կով մ'ունէինք, որ նուագարան կը սիրէր։

Եւ սկսաւ հատուած մը նուագել։

Մեր կովը, շեփորին ձայնը լսելուն պէս գլուխը վեր առաւ. յետոյ յանկարծ, մինչեւ որ ես եղջիւրներուն վրայ նետուեցայ չուանը բռնելու համար, նա սկսաւ փախչիլ սրարշաւ։

Մեք ալ անոր ետեւէն սկսանք վազել ամենայն զօրութեամբ։

Դոյեցի Քաբիի որ արգելու զայն, բայց ոչ ոք կրնայ ամեն տաղանդ ի միասին ունենալ. ոչխար կամ արջառ վարող չուն մը մեր կովին քիթն ի վեր ցատկելով կընար արգելուլ զայն. Քաբի որ գիտնական չուն մ'էր անոր սրունքն ի վեր ցատկեց։

Աւելորդ է ըսել թէ ասով չկրցաւ արգելուլ զայն, ընդհակառակն, և վազումը շարունակեցինք։ կովն առջեւէն, մեք ալ ետեւէն։

(Շարունակելի)

ԹԵՐԹՕՆ ՄԱՄԻՍԻ

(92)

ԷՖԹՈՐ ՄԱԼՈՅ

—o—

ԸՆՏԱՆԵԶՈՒՐԿ

—=—

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

8.

ԻՇԽԱՆԻՆ ԿՈՎԸ

—

Արդ, կով մ'ունէինք, բայց ոչ մէկ սու՝ թէ՛ մեր և թէ՛ կովին սննդեան համար։

— Երթանք աշխատինք, ըսաւ Մաթիա. սրճարանները լի են բաղմութեամբ. իրարմէ բաժնուելով կըրնանք ամենուն մէջ ալ նուագածել, և լաւ հասոյթ շահիլ մինչեւ իրիկուն։

Կովը մեր պանդոկին ախոռը տարինք, քանի մը կապերով կապեցինք հոն, և մեք սկսանք առանձնաբար աշխատիլ. իրիկունն, երբոր մեր հասոյթն համրեցինք, տեսայ որ Մաթիայի շահածն էր չորս ֆրանք ու կէս և իմն երեք ֆրանք։

Այս եօթն ու կէս ֆրանքով բաւական հարուստ էինք։

Բայց եօթը ֆրանք ու կէս շահած լինելնուս ուրախութիւնը շատ փոքր էր բաղդատմամբ այն ուրախութեան հետ, զոր կ'զգայինք երկու հարիւր տասն և չորս ֆրանք ծախք ըրած լինելնուս համար։

Խնդրեցինք խոհարարի սպասուհիէն, որ մեր կովը կթէ, և անոր կաթովը ճաշեցինք. երբէք կերած չէինք այնպիսի լաւ կաթ. Մաթիա ըսաւ թէ անուշ էր և նաբնջի ծաղիկ կը հոտէր հիւանդանոցը խմած կաթին պէս, բայց այս անկէ աւելի լաւ էր։

Ի՞նչ ուրախութեամբ գնացինք կովին սեւ ցռուկն համբուրեցինք. անշուշտ զղաց մեր այս զբաղունքն, որովհետեւ մեր երեսը լեզուեց իւր կարծր լեզուաւ։

— կը տեսնե՞ս, կը համբուրէ մեզ, գոչեց Մաթիա զմայլելով։

Հասկնալու համար այն բերկրութիւնը զոր Մաթիա և ես կ'զգայինք համբուրելով մեր կովն և անկէ համբուրուելով, պէտք է յիշել թէ ոչ ես և ոչ Մաթիա վարժուած չէինք համբոյրներու. մեք դգուանքով մեծացած չէինք այն տղոց պէս, որք իրենց մօր յաճախ դգուանքէն ձանձրանալով՝ ոչ եւս հաճոյք կ'զգան. և սակայն երկուքս ալ շատ պիտի սիրէինք դգուանք ընդունիլ։

Հետեւեալ առաւօտ արեւուն ծագման հետ ճանբայ ելած էինք Շավանոն երթալու համար։

Եւ որովհետեւ շնորհակալ էի Մաթիայի գործակցութենէն, վասն զի առանց անոր չպիտի կընայի երբէք մթերել երկու հարիւր տասն և չորս ֆրանքի գումարը, ուզեցի մեր կովը վարելու բերկրութիւնն անոր տալ, և շատ ուրախ եղաւ անոր պախուրցին չուանը բռնելով առջեւէն. իսկ ես կովին ետեւէն կ'երթայի։

Սակայն, երբոր քաղաքէն դուրս ելանք, յառաջ անցայ և Մաթիայի քովէն երթալ սկսայ՝ ըստ սովորութեան հետը խօսակցելու և միանդամայն կովին երեսը նայելու համար. երբէք չէի տեսած այսպիսի գեղեցիկ կով մը։

Եւ արդարեւ յոյժ լաւ դէմք ունէր, ծանր ծանր և որորմամբ քալելով, և իւր արժէքը ճանչող կենդանւոյ մը պէս սիգալով։

Այժմ ոչ եւս պէտք ունէի ամեն վայրկեան քարտէսս վրայ նայելու, ինչպէս որ կ'ընէի փարիզէն մեկնելէս ի վեր. գիտէի ո՛ւր կ'երթայի. և թէպետ Վիթալիսի հետ այս տեղերէն անցնելէս ի վեր քանի մը տարիներ անցած էին, ճանբուն ամեն պատոյտները կը դանէի։

պատուէր նոր ընտրութեան։ Ն. Դերապատուութիւնն մեծ դեր ունեցաւ նորա պաշտօնանկութեան ու ազդեցութիւնը կոտրելու մասին։ Նոյնպէս այս տարի ևս դեր ունի կառավարութեան պաշտօնեայ և հասարակութեան բոլորովին վնասակար երկու թուրք երեւելիներ ազդեցութիւնը կոտրելու ու զանոնք պաշտօնանկ ընելու ձեռնարկին մէջ։ Վստահ եմք թէ ձեռք առնուած օրինաւոր միջոցներ պիտի ունենան ընդ հուպ գոհացուցիչ վախճան ու յաջող ելք, որով հասարակութիւնն աղատելով այս պիսեաց վնասակար ազդեցութենէն՝ անդորրութիւն պիտի վայելէ անտարակոյս ըստ բարձր կամաց Վեհ. Սուլթանին։

Ն. Դերապատուութիւն դեղեցիկ սեռի դատիարակութիւնն ալ իւր հոգածութեան առարկայ ընելով, թէ և անձանձրոյթ գուն գործած է երկու տարիէ հետէ վերըստին բանալ Շուշանեան դպրոցն, որ դժբաղդաբար անհաճոյ դէպքի մը պատճառաւ փակուած էր մի քանի տարի յառաջ, սակայն ինչ ինչ պատճառներով չէր յաջողած ցարդ սոյն անհրաժեշտ պէտքը նաև լեցնելու։ բայց և այնպէս առանց վհատելու և հաստատամտութեամբ կը շարունակէ իւր ջանք նորանոր միջոցներ ի գործ դնելով, որով յուսալի է թէ պիտի ունենք ընդ հուպ սոյն դպրոցի բացումն տեսնելու բերկրութիւնը։

Վիճակիս ընդարձակման առկախ խնդիրն որ ութ տարիէ հետէ կեդրոնական դրասենեակին վրայ կը սպասէր անլոյծ, այս անգամ ստոյգ աղբիւրներէ կը տեղեկանամք թէ իւր օրինաւոր լուծում ստացած է ըստ փափաքանաց Սամսոնի և Պաֆրայի ազնիւ ազգայնոց Առաջ. վիճակաց ցանձնաժողովոյ որոշմամբ։ Փափաքելի է որ սոյն որոշում վաղ ընդ փոյթ գործադրութեան դրուի, որով վերոյիշեալ քաղաքք և Սինօպ վիճակիս հետ միանալով, կարող լինին ժամ յառաջ ձեռք բերել շնորհիւ հայրական խնամոց և անդուլ ջանից Դեր. Մամբրէ Ծ. վարդապետի Բզնունւոյ՝ այն յառաջադիմական վիճակ, յորմէ զուրկ մնացած էին Ամասիոյ Առաջ. իրաւասութեան տակ անխնամ գտնուելով։ Եւ որովհետեւ օր ըստ օրէ իրականութիւն կը գտնէ Սամսոնի վիլայէթի լինելու լուրն, որ մինչեւ իսկ տեղւոյն կառավարական պաշտօնէից բերնէն կը լսուի յաճախ այս օրերս, տարակոյս չկայ թէ Սամսոն քաղաքական տեսակէտով կարեւորութիւն պիտի ստանայ, և յայնժամ Զարշամպա մի կարեւոր ու նախանձելի Առաջ. վիճակ կը լինի վերոյիշեալ քաղաքաց միացմամբ, որով Ն. Դերապատուութիւնն աւելի ազատ պիտի կրնայ գործել յօգուտ ժողովրդեան ի հարկին վիլայէթ դիմելու դիւրութիւն ունենալով, և ահա վիճակիս սոյն ընդարձակումի պիտի լինի Նորա ազգօգուտ ձեռնարկներուն ու անձնուէր ջանից մի արժանաւոր վարձատրութիւն։

Այս օրեր հարսանիք (գըզամուդ) կոչուած հիւանդութիւն քաղաքիս մէջ ճարակելով բաւական կոտրած կ'ընէ, մինչեւ իսկ յոյն մը իւր երեք զաւակունք զոհ տուաւ այս տարավոխիկ հիւանդութեան մէկ շաբաթի մէջ։ Այս առթիւ ցաւ ի սիրտ ակներեւ տեսնուած է մարդ անխոհեմութիւն, որք չդիտնալով ըստ բժշկական օրինի՝ տաք պահել այս հիւանդութեամբ բռնուող տըղայք մանաւանդ այսպիսի ձմեռ ժամանակ ու անուշեղէն կերցնել նոցա յաճախ որ միակ ու անմիջական դեղն է այս հիւանդութեան, ի զուր կ'ողբան իւրեանց զաւակաց անդարմանելի կորուստ։ Փափաքելի է որ այսպիսի հիւանդութեամբք եղած տարաժամ կորուստներու միանգամ ընդ միշտ վերջ տալու համար առողջաբանական սկզբունք դաս տրուին դէթ օրիորդաց դըպրոցաց մէջ, որպէս զի խեղճ տղայք լաւ խնամուելով մայրերէն՝ զերծ մնան իւրեանց ծաղիկ հասակին մէջ գերեզման իջնալէ,

Հաճեցէք, . . . Տէր, ներկայս դետեղել Ձեր պատուական լրագրոյն մէկ անկիւնը՝ կանխաւ ընդունելով անկեղծ շնորհակալեացս հաւասիք։

Դ. ՍԱԼԹԱՃԵԱՆ

ՎԱՐՆԱՑԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

(Շար. Ա. Վերջ.)

Բողոքարկուք պատգամաւորութիւն մը կը ղրկեն և բացատրութիւն կը պահանջեն. Սրբազանը խեղճ ու կրակ պատասխաններ տալէ յետոյ, ես ասանկ ուզեցի, կ'ըսէ. բողոքարկուք Ընտրող. Ժողովոյ կ'իմացնեն այս դէպքը և Ընտրող. Ժողովոյ չորս անդամք կը զգան թէ ի՞նչ աստիճան խաղալիկ եղած են Ն. Դերապատուութեան ձեռքը և համաձայնութեամբ հրաժարական կուտան, որով Ժողովոյն մեծամասնութիւնը կը հրաժարի։ Ն. Դերապատուութիւնը սոյն հրաժարականին վրայ կը ծիծաղի և կ'ըսէ. ասանկ բաներէ վախցող չեմ ես, թո՛ղ աղէկ գիտնան։ Ժողովրդեան ողջամիտ մասը չէր յուսար որ այսպիսի գեղծումներէ յետոյ կարելի է ընտրութիւնը յառաջ տարուի, բայց այս կէտին սխալեցաւ, զի Մուրատեանք իրենց պաշտպանին աղէկ ծառայելով, շահեցան դատը և ողջամիտ մասը իւր քուէն չի ձգեց քուէտուփը սա պատճառներով որ, նախ Ընտրող. Ժողովոյն մեծամասնութիւնը հրաժարած էր, Բ. օդին գէշութեան պատճառաւ անյուսալի էր նոյն օրը քուէ քաշել զի 9 տուն ձիւնի տակ ծածկուեցան. 1 մեթրոյէ աւելի ձիւն կար փողոցները, և ամբողջ քաղաքը անգործ վիճակի են. թարկեալ էր. հետաքրքրութեան համար նոյն օրը եկեղեցի գնացի. 2 պառաւ և քահանայներն հետ հաշուելով, 9 այր կար. եկեղեցւոյն բանկալը նստած կը դիտէի որ Մուրատեան կուսակցութեանց ջերմ պաշտպաններն կ'երթեւեկէին, մեղուի նման իյնալով ելլելով ձեռքերնին քուէի ծրարներ, (մինչդեռ Ն. Դերապատուութիւնը յայտարարած էր որ ամեն ոք իր քուէն իր ձեռքով պիտի բերէ) վերջապէս Ն. Դերապատուութիւնը կը յաջողի իր պաշտպանութիւնը խոստացած անձանց քուէ շահեցնել, և մեծաւ ուրախութեամբ տեսնել իւր փառաւոր յաղթանակը։

Այս դէպքէն ժողովուրդը կը յուզուի, նոյն օրերը միթինկներ կը կազմէ, կը հեռագրէ Պատրիարքարան, ձայնը չի լսուիր, իր մէջ ցանձնաժողով մը կը կազմէ 7 հոգիէ բաղկացեալ, և հրահանգ կուտայ այդ ցանձնաժողովոյ պաշտպանել ազգային իրաւունքները. նոյն ժողովը իւր գործերն կը հաղորդէ Ազգ. Պատրիարքարանի. բայց Պատրիարքարանը աւելի կարեւորութիւն կուտայ իր ստայօդ պատուիրակի գրութեանց, և կարեւորութիւն չի տար սոյն ողջամիտ ազգայնոց խընդիրներուն, որք մեծ ծառայութիւններ մատուցած են ազգին։

Ա. Ընտրութեանց մէջ ամբողջ թաղ խորհուրդը կազմել անկարելի կըլայ. երկրորդ ընտրութեան կը դիմէ Ն. Դերապատուութիւն, երեք պակաս անդամներն ամբողջացնելու համար. այս անգամ չի յաջողիր բոլորովին Մուրատեան 3 անդամ գտնել, որոնցմէ 2ը կը հրաժարին, պատճառելով որ չեն կարող անպատիւ անձանց հետ աթոռակից ըլլալ։ Այս մնացեալ 5 անդամոց մին խիստ պատուաւոր երիտասարդ մը և սկզբունքի տէր ճանչցուած ըլլալուն, ժողովուրդը կ'սպասէր որ յիշեալ պատուաւոր երիտասարդը հրաժարական պիտի տայ չընդունելով աթոռակից ըլլալ անանկ անպատիւ ազգայնոց, որոց մասին ինքը առաջին եղած էր թաղականութենէ արտաքսման դործոյն. բայց ցաւօք սրտի տեսնուեցաւ որ յիշեալը չէր հրաժարեր և ընդուներ էր։ Միւսն ալ Պոլսեցի խեղճ կատակ երիտասարդ մ'է որ վերոյիշեալ պատուաւոր երիտասարդին պատառաբաժնութիւն կ'ընէր, և չէր կարող հրաժարիլ, քանի որ . . . էֆենտին կ'ընդունէր։ Իսկ մնացեալ 3 անդամք արդէն անդամ մը վռնտուած են թաղականութենէ կառավարութեան ազդու միջոցաւ, և Պատրիարքարանի ընտրած հաշուեքննիչ ժողովոյ մը կողմանէ վճռուած է գէշ մատակարարներ ըլլալնին։ Ն. Դերապատուութիւն իր տեղեկագիրը կը ղրկէ ի Պատրիարքարան, Բաղ. Ժողովը սոյն տեղեկագիրը կը յանձնէ իր ատենադպրին, և սա ալ իր դործը կը լրացնէ և օրինաւոր կը դտնէ Ն. Դերապատուութեան ըրած ընտրութիւնը. նոյն աւուր մէջ ժողովոյ ըրած որոշումներն մեծ թիւ մը ունենալնուն այնչափ դարմանալի չերեւցաւ մեզ այսպիսի ձախող և ազդաւեր մի որոշում, որ չափ ցաւալի և զարմանալի կը թուի ամեն ազդայնոց որք ազգութեան ինչ ըլլալը գիտեն, և արդարութեան ձայնը կը տեսնեն խեղդուած մի անձի ձեռքօք. չեմք դիտեր որ ի՞նչ նըկատմանց տակ Տօքթօր Ն. Այվազեան այդ որոշումը բերաւ քաղաքական Ժողովոյ և խնդրոյն մ'ը բազկերակէն քննեց. եթէ վարնայի պէս 12 ժամ հեռաւորութիւն ունեցող քաղքի մը խնդիրն այնպիսի կուսակցական հոգւով կը քննուի և որոշումը կը տրուի, հապա 30–35 աւուր հեռաւորութիւն ունեցող տեղերէ եկած խնդիրներն ի՞նչպէս կը քննուին և կ'որոշուին։

Ի՞նչ եղաւ սորա արդիւնք. բողոքարկուք դիմեցին կառավարութեան և այս ժամուս կիմանամք որ կառավարութիւնը տեղւոյս քահանայն կանչեր իմացուցեր է, թէ կառավարութիւնը ի պաշտօնէ չի ճանչնար Ն. Դերապատուութիւնը և կը լսեմք որ ըսեր է. ընտրութիւններ ըրեր է, ատոնք ալ անվաւեր են։

. . . Տէր, եթէ ներկայս բարեհաճիք ընդունել Մասեաց էջերուն մէջ՝ կը խոստանամ, Ձեզ այնպիսի եղելութիւններ յայտնել, որք ազգին կենսականութիւնը կըհամարուին և պիտի ապացուցանեն որ Արիստակէս եպիսկոպոս անարժան է այսուհետեւ այսպիսի պաշտօններու կատարման։

Հաճեցէք Տէր ընդունիլ անկեղծ յարգանքներս,

ԱՐԱՄԵԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ

ԱՐՈՒՍԵԱԿ ՄՈԼՈՐԱԿԸ

(Շար. Ե. Վերջ.)

Գալով մեր անձնական կարծեաց, մեք առաջին կարծիքն, երկրորդ ու երրորդ կարծեաց չավ հաւանական կը համարինք և կը կարծենք նաև թէ, Արուսեակ մոլորակը քանի մը արբանեակ ունենալու է։ եթէ բաւական զօրաւոր դիտակ մը, 600 կամ 800 անդամ մեծցնող, մեր տրամադրութեան տակ ունենայինք, նոյն արբանեկին խնդիրն ու զընութիւնն մեր առաջին դրաղմունքներէն մին պիտի լինէր։ Զիարդ և իցէ Արուսեկին արբանեկին խնդիրն դեռ առկախ կը մնայ։

Արդ ի բացակայութեան այս արբենեկին, Արուսեկին գունդն՝ անոր մօտաւորագոյն գտնուող երկու մոլորակաց, այսինքն Երկրիս և փայլածուին վրայ կատարած ձգողութեան յառաջ բերած այլայլութեանց (Բէրթիւրպատիոն) միջոցաւ կըշռելու հարկադրեցան. օրինակի աղագաւ, երբ Արուսեակը Արեգական և Երկրիս մէջ տեղն կ'անցնի, զմեզ թեթեւ կերպիւ դէպ ինքն կը ձգէ և մեր ամբողջ հոդագունդն կը տեղափոխէ, ինչպէս որ Լուսինն զայս կը կատարէ առաջին քառորդութեան ժամանակ, երբ զմեզ դէպ ի յառաջ և վերջին քառորդութեան ժամանակ դէպի ետ կը մղէ։ Արդ, այս կերպով, Երկրիս կրած զանազան այլայլութեանց մէջ, Արուսեակին ինչ աստիճանի մասնակցիլը ճշդիւ գտնելով, անոր կարողութիւնն, այսինքն ծանրութիւնն, կրնայ հետեւցուիլ։ Արուսեակին զանգուածն դիտերտհաւասարաց կանխութենէն և փայլածուին շարժումէն կրնայ հետեւցուիլ։ Երկրիս զանգուածն 1000ով ներկայացնելով, Արուսեակ մոլորակին զանգուածը 787ն է։ Մոլորակին զանգուածոյն ծանրութիւնն զայն կազմող նիւթերուն միջին խըտութիւնն գտնելու միջոց կը լինի։ Այս խտութիւնն, մեր հողագունդս կազմող նիւթերուն խտութենէն խիստ նուազ (0,905) է։ Վերջապէս, յիշեալ մոլորակին վրայ, մարմնոց ծանրութիւնն մեր մոլորակին վրայէն նուազ է, որովհետեւ երկրիս վրայ ծանրութեան ուժգնութիւնն 1000ով ներկայացնելով, մի և նոյն զօրութիւնն Արուսեակին վրայ 864ով ներկայացուցուած է։ Այն աշխարհին բնակիչք մեզմէ քիչ մը թեթեւ են։

Արուսեակին ինք իր վրայ դառնալը, իւր վրայի բծերուն ղննութեամբ իմացուած է. Այս թաւալման տեւողութիւնն ըստ 1884 տարուան երկայնութեանց պաշտօնական տարեգրոյն, 23 ժամ, 27 վայրկեան և 22 երկրորդական վայրկեան է։ Այս թիւերը փարիզու դիտարանին տարեգիրքերէն առնուած են։ Բայց պէտք է աւելցնել թէ այս մոլորակին ինք իր վրայ թաւալման տեւողութիւնն ամենէն առաջ ճիշդ կերպիւ ցիսուսեան Հ. Վիդոյ, Հռովմէական դիտարանին տեսուչը գտած է, և որուն տուած արժէքը վերը դրուած թիւերէն խիստ քիչ կը տարբերի։

Առաջին մտադիր հետազօտութիւնք Արուսեակին մակերեւոյթին վրայ, իւր ծաւալին բաղդատութեամբք, մեծամեծ անհաւասարութիւններ նշմարել տուած են, որք մեր Անտեան և Գորտիլեան լերանց չղթայներէն աւելի մեծ լերանց չղթայներ լինելէ զատ ուրիշ բան չեն։ Բայց այս յատկութիւնը գտնելու համար մեծ զգուշութեամբ երկար ժամանակուան ղննութիւնք պէտք եղան, եւս առաւել նոյն չղթայքն կազմող լերանց բարձրութիւններն չափելու մասին։

Ասոր համար Արուսեակին մահիկի մը ձեւն ներկայացուցած ժամանակ, ընտրեցին և նոյն մահիկին ներքին կողմն անհաւասարութիւններէն օգուտ քաղելով, մոլորակին լեռներն չափուեցան, որովհետև անկարելի կ'ըլլար անոր բովանդակ սկաւառակին լուսաւոր եղած մասերն նոյն լեռներն չափել։

Վերոյիշեալ անհաւասարութեանց վրայ եղած չափուց նայելով, կը նշմարենք որ՝ թէպէտ և Արուսեակ մոլորակը գրեթէ մեր երկրին մեծութիւնն ունի, բայց անոր լեռներն համեմատաբար հողագնդիս լեռներէն չատ բարձր են ու ամենաբարձրներն մինչև 44,000 մեթր կը հասնին։ Սշրէօյթերի, Պեր և Մէյերի, Հ. Վիդոյի, Հ. Սեգգիի և այլոց ղննութեանց վրայ կայանալով՝ կ'ըսենք թէ Արուսեակ մոլորակը լեռներով, դաշտերով, բլուրներով և լուսնոյ վրայ դտնըւող խառնարանաց նման խառնարաններով ծածկեալ է։

Արուսեակին յիշեալ բծերն ամենէն առաջ Ժան Դոմինիկ Գասսինի՝ Բարիզու դիտարանին տեսուչը ղընած է, յիտալիա, նոյն դիտարանն մտնելէն չատ յառաջ։ Բայց այս բծից շարունակեալ ղննութիւնք՝ Պիանքինի ատեղադիտին կը վերաբերին։ Ցիշեալ ատեղադէտը 1726 ին իւր ղննութիւնքն ըրած է։ Այս ղննիչը Արուսեակին սկաւառակին գրեթէ մէջ տեղը եօթը բիծ տեսաւ, որք ծովեր են, կ'ըսէ, իբարու նման ուղուցներու միջոցաւ կըցեալ, և կը յաւելու թէ այսպէս ութը թերակղզիներ երեւան կ'ելնեն։ Այս ծովուց պատկերն Պիանքինի գծագրեց և բորթուգալի թագաւորի մը, որ իւր բարերարն եղած էր, և ամենանշանաւոր նաւորդաց անուանքն տուաւ անոնց. այս անուանց աւելցուց նաև Կալիլէոսի և Կասսինիի անուանքը (1)։ Պիանքինի կարծեց թէ յիշեալ բծերն անշարժ են և ըստ այնմ Արուսեակ մոլորակին հարթադունտ աշխարհացոյց տախտակը շինեց։ Բայց այս պարագայիս մէջ պէտք է զգուշանալ, որովհետեւ այժմեան ամենազօրաւոր դիտակներն իսկ, նոյն բծերն Պիանքինիին տեսած յատկութեամբն չի տեսան. ասկէ կը հետեւի թէ, կամ յիշեալ բծերն փոփոխական են և կամ Պիանքինիին ղննած ժամանակը Արուսեակին մթնոլորտն աւելի յստակ էր։ Զիարդ և իցէ, Պիանքինին յիշեալ հարթադունտն կրնայ իբրև Արուսեակ մոլորակին սկզբնական մի աշխարհացոյց տախտակն նկատուիլ։

Արդ, Արուսեկին խարտեաշ բծերն պէտք են ծովեր ըլլալ, որովհետև Լուրը, երկիրներէն աւելի գլոյսը կը կլանէ և զայն նուազ կը ցոլացնէ։ Ցիշեալ բծերէն զատ, Արուսեկին մնացեալ ճերմակ մասունքն երկիրներ են։ Բայց կը յաւելունք առ այս թէ դժուարին է Արուսեկին կայուն բծերն իւր շարժուն բծերէն զանազանել։ Ըսինք թէ Արուսեկին ճերմակ մասերն երկիրներ են. բայց չատ անգամ մոլորակը ճերմակ և ըստ հետեւորդի, փայլուն ամպերով ծածկուած ըլլալով, կը զրուցենք թէ չատ անդամ Արուսեկին ամպերուն արտաքին երեսն կը տեսնենք։ Սա ալ պէտք է աւելցնենք թէ, մոլորակին հիւսիսային կիսագունտն, անոր հարաւային կիսագնտէն աւելի լեռներով ծածկեալ է։

Անցեալ դարուն վերջերն Աշրէօյթեր, Արուսեկին երեւոյթներէն մէկուն վրայ, լուսաւորեալ կողման ուղղութեամբն տակը լոյս մը տեսաւ, որուն՝ յիշեալ մոլորակին վրայ մթնոլորտի մը գոյութիւնն կասկածել կուտար։ Ցիշեալ աստղաբաշխին դծագրութիւնք Արուսեկին վրայէն մթին շերտերուն անցքն կը ներկայացնեն, որք հաւանականաբար նոյն մոլորակին վրայ մթնոլորտի մը գոյութիւնն կ'ապացուցանեն։ Այս շերտերն տեսած են նաև Լորտ Ռոս, Տը Լա Ռիւ և Պուֆհամ։

Արուսեկին մթնոլորտ մ'ունենալուն ուրիշ մէկ ապացուցութիւնն, նոյն մոլորակը մահիկի ձեւ ունեցած ժամանակն անոր թէ երկայնութեան և թէ լայնութեան աւելնալն է, որ Արեգական մթնոլորտ մը և կամ ամպերու կոյտ մը լուսաւորելէն յառաջ կուգայ։

Արուսեակ մոլորակին մթնոլորտ մ'ունենալը նաեւ ապացուցեալ է, անոր լուսապատկերին վերլուծութեամբն։ Արդ, Պ. Հիւկէնս նոյն լուսապատկերը ղննելով՝ անոր մէջ առանձնական սեւ դծեր տեսած է, նաեւ ի մէջ այլոց, ջրաշղոյ դըծերն։ Արուսեկին լուսապատկերին մէջ դծերը տեսած են նաեւ Հ. Սեգգի և Պ. Թաքքինի Իտալացի համբաւաւոր աստեղադէտներն։

Արուսեկին մթնոլորտ մ'ունենալը կը հաստատուի նաեւ անոր արեգական վրայէն անցից միջոցաւն։ Արդ, 1761ին անցքին ժամանակը միդամածային օդակ մը մոլորակին մթին սկաւառակը բոլորեց։ Ասկէ զատ, երբ Արուսեակն ըստ մասին Արեգական վրայ և ըստ մասին անկէ դուրս կը դտնուէր, արտաքին ազեղան շրջագիծը լուսաւորեալ օղակով մը պատեալ տեսնուեցաւ։ 1874ի անցքին ժամանակը չատ մը ղննիչք, բայց դիմաւորաբար Ժանսէն, Մուշէ, Հէրոլտ, Պոնիֆէյ և վաթսոն, Արուսեկին սկաւառակն, թէ՛ անոր Արեգական սկաւառակին վրայ մտնելէն յառաջ և թէ՛ առաջին շօշափումէն եռքը (Բէրնէ տը դատ) դայն լուսաւոր մանեկով մը պատած տեսան։ Բայց այս արդիւնքէն ի զատ, հաւանական կ'երեւի թէ այս երեւոյթիս մէջ Արուսեկին մթնոլորտը դեր մը խաղաց։ Ասիկայ ապացուցանողն այն է որ, երրորդ շօշափումէն (սէկն դատ) քիչ մ'առաջ լուսաւոր նեղ շարք մը Արեգակային եղջիւրներն իրարու հետ միացուց։ Այս երեւոյթս և լուսաւորեալ օղակին երեւոյթը դիւրաւ կը մեկնեն թէ Արուսեակը մթնոլորտով մը պատեալ է։

1882ին, Արուսեկին Արեգական վրայէն անցած ժամանակն, անոր մթնոլորտ մ'ունենալն ստուգելու նաեւ նոյն անցքը ղննող հմայն աստեղագէտք, Ժանսէն, Ֆլէօրիաս, Լանկլէյ, Հ. Տէնցա, Սքիաբարելլի, Թրէ Քիէ, Ոկել ևն, ևն։

Ամերիկացի Եունկ աստեղագէտը, որ Բրինզիքոնի մէջ կը դտնէր, առաջին և երկրորդ շօշափման մէջ 24 մատնաչափ բացութիւն ունեցող դիտակի մը միջոցաւ Արուսեկին մթնոլորտը տեսաւ, որ մոլորակին ամբողջ սկաւառակը տակը բակով (հալը) մը կը շրջապատէր։

Ցիշեալ աստեղագիտին լուսապատկերային վերլուծութիւնք, նոյն մթնոլորտին մէջ Ջրաշղոյ գոյութիւնն հաստատապէս ապացուցին։

ՀԵՐՈՆԻՄՈՍ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

(1) Պիանքինի յիշեալ հարթադունտն, անոր Արուսեակ մոլորակին վրայ յօրինած գրքէն առնելով Ֆլամարիոն իւր Եէլնա Եէլնէց անուն գրքին 271րդ երեսին վրայ գծագրել տուած է։ Պիանքինի Արուսեկին վրայ նշմարած եօթը ծովուց անուանքն են. Ա. Ցովհաննէս Եր. Բ. Ենֆան Հէնրիկոս Բ., Գ. Թագաւոր Էմմանուէլ, Դ. Իշխան Կոստանդինոս, Ե. Գոլոմպոս, Զ. Վէսպուչչի, Է. Կալիլէոս։ Ասկէ զատ նոյն աշխարհացոյցին վրայ կը կարդանք Հիւսիսային կամ Մարդոյ-Բոլորի ծովն եւ Հարաւային կամ Մակէլլանի ծովն։

1854, Սէպտէմբէր Տրէյէ, երեք օրէ ի վեր ծնած է. մօրը քովէն գաղտնապէս վերուցի դայն, դիտնալով կամ գտնէ կասկածելով թէ կրնար մեռցնել դայն։

Անմիջապէս աղջիկն արձանագրել տուի փարիզի երրորդ չրջանակին թաղապետական տուներին մէջ, իբրեւ բնական զաւակ Վալենտին Տրէյէէ, եւ անծանօթ հօր մը։

Այս ծանօթագիրը գրած պահուս՝ աղջիկը քսան երկու տարեկան է։»

Նոյն տարւոյն Նոյեմբեր 17ին Բլօտին Շառվէ անուամբ սոնտուի մը յանձնեցի դայն որ Իյօն նահանգը Վիլ–սիւր–Պառզէն գիւղը կը բնակէր. եւ երեսուն հազար ֆրանգ տուի մեծցընելու համար փոքրիկ աղջիկն, որուն անունը Սիմոնէ դրած էի։

«ԱՐՄԱՆ ՏԱՐՎԻԼ»

«ԵՐԿՐՈՐԴ ԾԱՆՕԹԱԳԻՐ. Տասը տարի յետոյ՝ քրոջս հետքը բոլորովին կորսնցնելով, չեմ կրնար ըսել թէ ինչ եղած է. բայց գտնելն հնարաւոր կը թուի լինմ սա միակ տեղեկութեամբ, այսինքն թէ, ամուսնոյն անունը Լուսովիք Պոէսօլ էր, արհեստիւ ճարտարապետ, բնակեալ ի Փարիզ։

«ԱՐՄԱՆ ՏԱՐՎԻԼ»

Երիտասարդը շարունակեց՝ աչերն իւր ընդօրինակած վերջին թղթին վրայ ձգելով։

—Աւասիկ այս խորհրդաւոր թղթերն ընդունող անձին ուղղեալ քանի մը տողերը։

«1875 դեկտեմբեր 30ին Արման Տրէյէէ. Դոստ-

— Աւասիկ, ըսաւ, Հիւսիսային կայարանի մարդուն բերած կարեւոր թղթերն որ դիս խաւարէն ի լոյս հանեց. առեղծուած մը կար դէմս. այս թուղթն անոր բանալին է։

Գրեթէ բարձր ձայնով կարդաց։

«ԱՅՍ ԻՄ ԿՏԱԿՍ Ի

«Ես ստորագրեալս, առողջ մարմնով եւ մըտօք, կը բնակիմ Լոտարա Ռիճնմ–Սթրիթի տանս մէջ։ Հոս կը դրեմ իմ վերջին կամքս։

«Հայրս եւ մայրս երկար ժամանակէ ի վեր մեռած են։

«Միայն քոյր մ'ունեցած եմ.

«Կ'ուզէի սիրել եւ քովէս չդատել. քանի որ ընտանեացս միակ անդամն էր. բայց իւր վարքը դիս հարկադրեց ամեն յարաբերութիւն խզել, եւ մինչեւ իսկ մեկնիլ Փարիզէն ու Ֆրանսայէն, վախնալով որ անոր կենաց ամօթն իմ վրայ չցայտէ, եւ անոր վրայ խօսուիլը չսեմ։

«Իմացայ սակայն թէ՝ 1858ին ամուսնացեր է՝ պարկեշտ մարդու մը վստահութիւնը չարաչար խաբելով, եւ այս ամուսնութենէն աղջիկ զաւակ մը ծներ է Մարի անուամբ։ Հօրն անունն է Պոէսօլ։

«Քսան տարի անընդհատ եռանդեամբ եւ բաղդի յարատեւ յաջողութեամբ աշխատելով՝ մեծ հարստութիւն դիզած եմ։

«Այս վայրկենիս տասներկու միլիոն եօթն հարիւր յիսուն հազար ֆրանգի տէր եմ, առանց հաշուելու Լոտարայի տունս, մէջի կարասիներս, պատկերներս եւ արուեստական նիւթերս։

«Ամբողջ գոյքս ներդրեալ է Ֆրանսական Գանձարանի 3 տոկոսանոց թղթերուն մէջ։ Ասոնց արդիւնքն ամսական 5,048 66 է։

«Ունիմ նաեւ Պոլսոյ գիծ 119,482 25 4 120 08 տոկոսանոց թղթեր։

«Ունիմ նաեւ Շեմսիի 157,929 50 5,445 84 տոկոսանոց թղթեր։

«Ինչ որ ասացի ճշմարիտ է։

Կ. Պոլիս, 4 մարտ 1884

ՏՅԵՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՔԹԻՃԵԱՆ

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԹՐԱՄՎԱՅԻ
Կ. ՊՈԼՍՈՅ

ԱՋԴ

1884 փետր. 1էն մինչեւ 29 գոյացած հասոյթք.

	ամսական	օրական
Պէշիքթաշի գիծ	146,411 25	5,048 66
Պոլսոյ գիծ	119,482 25	4 120 08
Շեմսիի »	157,929 50	5,445 84

Տնօրէնութիւն
Կ. Պոլիս, 4 մարտ 1884

ԾԽԱԽՈՏԻ ՇԱՀԱԿՑԱԿԱՆ ՐԷԺԻ

ԹՈՒՐՔԻՈՑ

ԱԶԴ

Օսմանեան կայսրութեան շահակցական ՐԷԺԻՆ կ'ծանուցանէ հասարակութեան թէ յառաջիկայ ապրիլ 2/14էն սկսեալ ի վաճառ պիտի հանէ իւր ծխախոտ, ծխելիք և քաշելոց այլ և այլ տեսակներն, հետևեալ գիներով, մէճիտիէն 19 ղրշէն վճարելի։

ԾԽԱԽՈՏ

Ա. տեսակ.	փէճէ 190	ղրշ.
1000	կրամնոց տուփն	190
500	„	95
250	„	47 1/2
100	„	19
25	„ ծրարն	4 3/4
Բ. տեսակ.	փէճէ 120	ղրշ.
1000	կրամնոց տուփն	120
500	„	60
250	„	30
100	„	12
25	„ ծրարն	3
Գ. տեսակ.	փէճէ 60	ղրշ.
1000	կրամնոց տուփն	60
500	„	40
250	„	15
100	„	6
25	„ ծրարն	1 1/2
Դ. տեսակ.	փէճէ 40	ղրշ.
250	կրամնոց տուփն	10
25	„ ծրարն	1
Ե. տեսակ.	փէճէ 24	ղրշ.
31 1/4	կրամնոց ծրարն	30 փող.
Զ. տեսակ.	փէճէ 16	ղրշ.

Այս տեսակը մի միայն գիւղաքաղաքից մէջ պիտի վաճառուի։

21 1/4	կրամնոց ծրարն	20 փող.

ՍԻԿԱՐԷԹ

Ա. տեսակ (Զըվանալը)		ղրշ
500	հատնոց տուփը	140
100	„	28
25	„	7
(Զըվանասըզ)		
500	հատնոց տուփը	150
100	„	30
25	„	7 1/2
Բ. տեսակ		
500	հատնոց տուփը	90
100	„	18
25	„	4 1/2
Գ. տեսակ		
500	հատնոց տուփը	50
100	„	10
25	„ ծրարը	2 1/2
Դ. տեսակ		
500	հատնոց տուփը	35
25	„ ծրարը	1 3/4
Ե. տեսակ		
500	հատնոց տուփը	20
25	„ ծրարը	1

ԲԹԱԽՈՏ

1000	կրամնոց տուփը	120
50	„ ծրարը	6
Բոբէ որ փարէ, փէճէ 80		ղրշ.
250	կրամնոց տուփը	20
50	„ ծրարը	4

Ընդհ. Յնօրէնութիւն

Կ. Պոլիս, 16/28 յունվ. 1884

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

ԻԼԱՆ

Իւշ եիւզ սէնէի բումիյէսի իչուն լիւզումի օլան 120,000 չէքի հաթապ ելէ 2,000,000 օգդա մէջէ քէօմիւրիւ միւպայեա օլունաճաղընտան իմայա թալէպ օլան վէ չերայիթի աղնամաք իսթէյէնէրէրին իչպու չուպաթը բումինին 28 ինճի կիւնինէ գատար լեվազիմաթը ումումիյէ տայրէսինէ կէլմէլերի։

20 շուպաթ 1299 2

ԻԼԱՆ

Պիր սէնէ զարֆընտա էլպիսէ անպարընա լիւզումի մընդարի ալընմագ իւզրէ, նէֆէրաթ փիւսկիւլի, պէհէր ատէտի 26 փարա.

Պէզ ֆապրիգայի Հիւմայունի զարթ տէսթիկեահլարը իչիւն թիմուրտէն մատմուլ զինճիր, արշունի ճէֆտիտ 100, պէհէր արշունի 49 ղրշ.

Բէպիր աղաճ մագարա, ատէտ 2500, պէհէր ատէտի 39 1/2 փարա.

Սաղիր աղաճ մագարա, ատէտ 3000, պէհէր ատէտի 19 1/2 փարա.

Աղաճտան գապա ֆիլթիլ գալէմի, ատէտ 2500, պէհէր ատէտի 40 փարա.

Աղաճտան մատմուլ ինճէ ֆիլթիլ գալէմի, ատէտ 10000, պէհէր ատէտի 30 փարա.

Պէզ ֆապրիգայի Հիւմայունի իլէ, էլպիսէ անպարընա մահֆուզ պուլունան նիւմունէլերինէ վէ շուրութի մուգարրէրէսինէ թէվֆիգէն մլուպայեա օլունմագ իւզրէ, պու տէֆա միւնագասայա գօնուլան պալատէ մուրագգամ 6 գալէմ էշեա ֆիյաթի մուրագգամալէրիլէ, թալիպլի էօհտէսինտէ օլուպ, չուպաթի բումինին 23 ինճի փէնճէնպիհ կիւնինէ գատար, պէհէր կիւն միւնագասալէրի պիլ իճրա, մէզքիր կիւնտէ գարարը գալթիսի վիրիլէճէկինտէն իմայա թալէպ վէ 25 ինճի ճիւմա իրմէսի կիւնի 5 0/0 թէնզիլինէ բաղիպ պուլունանլէրին մագամը Սէրասկէրի լեվազիմաթը ումումիյէ կէլմէլերի։

20 շուպաթ 1299 2

ԻԼԱՆ

Նիզամիյէ թահնիյէ իտարէսինտէ 1300սէնէյի բումիյէսի մարտընտան սէնէյի մէզքիրէ մայիս նիհայէթինէ գատար հէր նէ մըգտար գալըն վէ ինճէ քէփէք հասըլ օլուր իսկ պէհէր հաֆթա հասըլ օլան մըգտարընըն էսմանը էվէլճէ նագտէն վէ փէշինէն վիրիլուպ պատէհու գալտըրըլմագ չարթը վէ չէրայիթի սայիրէսի իլէ ֆիրուխթ օլունաճաղընտան, իշթիրայէ թալիպ օլանլարըն շուպաթը 25 ինճի ճումա իրթէսի կիւնինէ գատար հէր կիւն լեվազիմաթը ումումիյէ տայրէսինէ կէլմէլերի։

18 շուպաթ 1299 1

ԻԼԱՆ

Պէշինճի օրտուի հիւմայուն մէրքէզի Շամտա պուլունան վէ պուլունտըրըլաճագ օլան ճէնուտի ճէնապի միւլիւքեանէ իչուն լիւզումի օլան Հապտա մէմլահասը մահսուլ լինտէն թուզըն չէրայիթի մուգարրէրէսի իլէ պէհէր գըյէյի աթիգի 45 փարայա թալէպի էօհտէսինտէ օլուպ շուպաթը բումինին 25 ինճի ճումա իրթէսի կիւնիւ գարարը գալթիսի վէրիլէճէկինտէն իմայա թալէպ օլանլարը լեվազիմաթը ումումիյէ տայրէսինէ կէլմէլերի։

18 շուպաթ 1299 1

ԵՐԹԵԻԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ

Ընդ դէլ Անէլիոյ, Կ. Պոլսոյ և Օրէսայի

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ ՈՐԴԻՐ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալղանտ	2,000	Լէբանդ	4,500
Ադէլը	3,000	Մարէկոյ	4,300
Արէս	1,300	Մարպէն	2,500
Պասանտ	3,300	Մէլը	2,000
Պորտոֆինո	2,200	Նէրտ	2,000
Պրավդ	2,000	Օրէլլը	5,000
Դէյրտ	2,600	Օրլանդ	3,000
Գուլէֆտ	2,500	Օրտանդ	4,500
Գոմէտ	2,100	Օրտտ	2,000
Գարտ	2,000	Բուլֆիթ	1,200
Գոմտ	2,700	Բուլբոմ	3,200
Տէրտ	2,500	Բանդեր	1,700
Տոմինո	1,800	Ֆիրտ	2,800
Տրուտ	2,600	Ռիլլտ	4,400
Էրտտ	2,600	Ռիմալտ	3,200
Ֆաստն	800	Ռոլլը	3,000
Ֆէրտ	1,700	Ռոմանտ	3,500
Ֆլամինգ	1,600	Ռոմէտ	3,500
Կուլլեմ	3,500	Սամբոն	4,000
Կիդտոն	2,200	Սոֆֆտ	2,000
Կոտ	1,800	Սէլլէմ	2,000
Կրոտոն	2,200	Սորենտ	4,300
Հոնկ		Թասոս	1,200
Հէրտ	2,000	Թ. Ռէլլան	3,000
Հէրմալէյ	3,000	Թէլլէր	1,500
Հէրմանդրտ	1,200	Թոլլտ	2,800
Ճէնոն	2,300	Ֆանտտ	3,600
Քէլլտ	2,000	Եէրտտ	3,600
Քոմէն	2,200	Զէտրտ	1,000
Լէտ	2,000	Զէրտ	140

Պասանտ շոգենաւը Լիվրբուլէն ելաւ եւ Օտէսա գնաց։

Եէրտտ շոգենաւն այս շաբթու Անգլիայէն պիտի մեկնի Կ.Պոլիս գալու համար։

Ուղեւորներու համար ամէն դէրտրնէրէն տ'ընծայուի.

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ

ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՀԻԼՏ
Գործակալ

Թիւ 17–18, Քիւչիւք Միւսէթ խան
Ղալաթիա։

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լէվերբուլ եւ Մէյնբրիւկանի դէջ քանոզ շրէենատ

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Քանոնոս	4,200	Ողէրթ	3,000
Ֆարտ	4,000	Նէբրիթ	3,000
Օսմանլէ	4,000	Բէրտ	3,000
Սէսոստրէս	3,250	Աղրանդրէ	1,700
Թէպէ	3,250	Լոդիս	800
Մակոպալ	3,250	Օլինդա	800
Նէրտ	3,250	Սէոլ	750
Մաբէոնիս	3,250		

Բէրտ շոգենաւն հասաւ, եւ մարտ 6ին Լիվրբուլէն ելաւ պիտի երթայ Ալէքսանդրիոյ ճանրով։

Մակոպալ շոգենաւը, նաւապետ Թոմաս Լիվրբուլէն ելաւ պիտի գայ մարտ 8ին։

Վերոյիշեալ շոգենաւք չքեղապէս յարդարուած են ճանրորդներու համար.

Դիմել առ Ժ. Թ. ՈՒԻԹՈՒԼ եւ ԸՆԿ.
Գործակատար

Մէյտանլըգ սոգագ, Պոլիս

Յնօրէնութիւն, Լիվրբուլ,

ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ եւ ԸՆԿ.
31, Ճէյմս Սթրիդ, Լիվրբուլ

Գործակալներնէ

Ալէքսանդրիա	Ռ. Ճ. Մոս եւ Ընկ.
Պէրութ	Ց. Բաթթարաքի
Կ. Պոլիս	Ց. Վ. Ուիթալ եւ Ընկ.
Դարգանէլ	Ֆրանք Քալվէրթ
Ճիպրալթար	Սմիթ, Իմա եւ Ընկ.
Մալթա	Սմիթ եւ Ընկ.
Իսքէնտէրուն	Լէվի, Ֆրանք եւ Ընկ.
Զմիւռնիա	Պ. Բ. Ուիթալ եւ Ընկ.
Շէրա	Ն. Բ. Բէզրոբուլոյ

ՈՒԼՍԴՔՕԴ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒ

Մարսիլիայէ Լրիբէ դէջ- կանոնաւորապէս բանուղ

Մեկնում Մարսիլիայէն ամեն տասն եւ հինգ օրն անգամ մը չորեքշաբթի օրերը։

Ուղղակի և արագ ուղևորություն

Տրապզոն, Պաթում եւ Բոզի պիտի երթայ Լ'Աբդէնէ շոգենաւն, որ մարտ 5ին Մարսիլիայէն եւ մարտ 11 ին կ. Պոլսէն պիտի մեկնի։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Լա Մէսը։

Նաւուղչէքի, ուղեւորութեան եւ այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն
ԹԻՆԻՈՔԷ ԲԸՊՈՒԼ
Մոմհանէ փողոց, թիւ 141

Ն. ԲԱՔԷ ԷՆԷ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսիլիայէ Լրիբէ դէջ- կանոնաւորապէս բանուղ

Մեկնում Մարսիլիայէն ամեն տասն եւ հինգ օրն անգամ մը չորեքշաբթի օրերը։

Ուղղակի և արագ ուղևորություն

Տրապզոն, Պաթում եւ Բոզի պիտի երթայ Լ'Աբդէնէ շոգենաւն, որ մարտ 5ին Մարսիլիայէն եւ մարտ 11 ին կ. Պոլսէն պիտի մեկնի։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Լա Մէսը։

Նաւուղչէքի, ուղեւորութեան եւ այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն
ԹԻՆԻՈՔԷ ԲԸՊՈՒԼ
Մոմհանէ փողոց, թիւ 141

ԲԱԲԱՅԱՆԻ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լէվերբուլ, Մէյնբրիւկանի և Օրէսայի դէջ- կանոնաւորապէս բանուղ

ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Այա Սոֆիա	3,000	Պէքա
Աբարա	2,500	Ռոճերս
Արփապիա	2,500	Քրուիքշանք
Լափոնիա	2,500	Ուիլքս
Մասիդոնիա	3,500	Մարշ
Բոսֆէրա	2,800	Ֆոթիրբիլ

Մասիդոնիա շոգենաւը մարտ 2ին Լիվրբուլէն ելաւ կ'սպասուի։

Բոսֆէրա շոգենաւը մարտ 22ին Լիվրբուլէն ելաւ կ'սպասուի։

Այս շոգենաւք կէն ֆամբրներ ալ ունին։

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ'ընդունի Եւրոպական երկիրներու եւ Ամերիկայի համար։

Ամեն դիւրութիւն եւ հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ, ԲԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ.
Գործակատ

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ

NORTH BRITISH AND MERCANTILE Insuranee company

ՆՈՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԵՒ ՄԷՐՔԸՆԹԱՑԼ

Լոնդրայի և Էդինբուրկի ապահովական ընկերութիւն Անդամ Լիք.

Արտօնեալ դրամագլուխ	3,000,000
Բաժանորդագրեալ »	2,000,000
Վճարեալ դրմգլուխ	500,000
Պահեստի դրամ հրդեհի պատահակա. նութեանց դէմ	1,274,661
Կեանքի պատահակա. նութեանց դէմ պահեստի դրամ	3,855,529
	5,630,190
Հրդեհի ճիւղէն հասոյթ 1882 տարւոյ	1,157,124
Կենաց ճիւղէն հասոյթ 1882 տարւոյն	484,798
	1,641,922

Տարագրեալն իւր բազմաթիւ յաճախորդաց և քաղաքիս ընդհանուր յարգոյ հասարակութեան կը ծանուցանէ թէ ինքն վերոյիշեալ երկու ընկերութեանց միացեալ գործակատար ընտրուած ըլլալով, այնպիսի դրութեան մը մէջ կը գտնուի, որով հրդեհի դէմ ապահովութեան մեծ դիւրութիւններ կը մատուցանէ։

Ապահովութեանց կարգագրութիւնները կը բաղկանան երկու ընկերութեանց մէջ համեմատական բաժանումէ մը, և այսպէս ապահովութեան և դիւրութեան աւելացումը՝ ընկերութիւնս ալ կրնայ աւելի մեծագումար ապահովութիւն բերնողներու իւրքնէ ներկայացնել։

Գրեթէ ամեն կարգի վտանգաւոր ապահովութիւնք կրնան ընդունուիլ ինչպէս Բերայի, Ղալաթիոյ և Պօլսոյ մէջ, նոյնպէս մօտակայ քաղաքները, գիւղերն եւ գաւառները։

NORTHERN Assurance company

ՆՕՐԹՀԸՐՆ

Լոնդրայի և Եդինբուրկի ապահովական ընկերութիւն Անդամ Այ.

Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ	5,000,000
Վճարեալ դրմգլուխ	500,000
Պահեստի դրամ հրդեհի պատահականութեանց դէմ	778,889
Կեանքի պատահականութեանց դէմ պահեստի դրամ	1,670,519
	2,749,408
Հրդեհի ճիւղէն հասոյթ 1882 տարւոյ	460,126
Կեանքի ճիւղէն հասոյթ 1882 տարւոյ	245,161
	705,287

MARITIME Insurance Cie limited of Liverpool

Capital Lt 500,000

ՄԱՐԻԹԱԾՄ

Մովային ապահովական ընկերութիւն

Դրամագլուխ 500,000 Անգլ. լիրա

Տարագրեալը, շոգենաւերու և առագաստանաւերու մէջի վաճառքներն ու կարասիները խիստ օգտակար պայմաններով ապահովելու իշխանութիւն ստանած է ընկերութեան կողմէ։

Գիներուն եւ այլոց վրայ տեղեկութիւն ստանալ ուզողք պէտք է դիմեն Ղալաթիա Քօմիսիոն խանի անկիւնը՝ երկաթէ կամուրջին վրայ նայող սենեակն։

Թուրքիոյ Ընդհ. Գործակատար յէշիլ Ընկերութենէն
ԳԱՌՆԻԿ Ց ՍԵՐՈԲԵԱՆ

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

ԴԵՂԱՐԱՆ

Պ. ԵՒ Հ. ՔԻԻԶԻԻՔԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ

Երկար ժամանակէ ի վեր՝ դեղավաճառութեան եւ դեղագործութեան ընդարձակելով հասարակութիւնը գոհացնելու համար մեր ձեռքէն եկած ջանքը խնայած չըլլանիս յայտնի է մեր պատուարժան յաճախորդաց եւ բոլոր հասարակութեան։ Այս անգամ ալ, մեր յարգոյ յաճախորդաց դիւրութիւն մ'ընելու համար, դեղարան մը բանալու փափաքելով, շատ տարիներէ ի վեր ամենուն ծանօթ Պոլսոյ Եէնի-Ճամի փողոցի 26 թիւ մթերանոցէն զատ՝ նոյնպէս կ. Պոլիս կամուրջին դիմացը 77 թիւ «Պ. եւ Հ. Քիւչիւքեան եղբարք» անուամբ դեղարան եւ մթերանոց (տէբոդիթօ) մ'ալ բացած ենք, ուր Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ քիմիական բաղադրութիւններն ու զանազան դեղերը, մեծ խնամով չինուած, եւ ամենէն ընտիր տեսակները կը գտնուին։ Առնցմէ զատ ամեն ատեն գործածուած զանազան տեսակ դինի, ազնիւ ձկան իւղ, նորվէճիոյ չօքօլա, քոնեաք եւ ուրիշ ըմպելիք միշտ կը գտնուին։ Եկած դեղագիրք իսկոյն թարմ դեղերով, եւ մեծ խնամով կը պատրաստուին։ Առնցմէ զատ դեղարանին վերնայարկը բժշկաց համար յատուկ տեղ որոշուած ըլլալով, հիւանդութեան մը համար բժշկի հետ խորհրդակցիլ ուզող անձինք, մեր դեղարանը գալով, ամեն կերպով օգուտ կը տեսնեն։

ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԼՈՒԾՈՒՄՆ

ՁԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆ

«Հարստութիւնս, որ առաջին կարգի արժեղթերէ եւ Եւրոպոյ ամենահաստատ պանդաներու տոմսերէ կը բաղկանայ, Լոնտրայի պատուարժան Ռիչարտ Սէնկսպի օրէնսգիտին քով ի պահ դրուած է, որոյ վրայ լիակատար վստահութիւն ունիմ։ Այս գումարին մանրամասնութիւնը կը գտնուի նաեւ Պ. Միշէլ Պոէմօնի քով որ տասնեւհինգ տարիէ ի վեր իմ սեղանակիցս եւ միակ բարեկամս է։

«Լմնձ կտակակատար կը կարգեմ Պ. Միշէլ Պոէմօն, պարտք դնելով իւր վրայ որ ունեցած հարստութիւնս սպէս բաժնէ։

«1. Լուսաւորիք Պոէսոլի կինը կամ այրին եղող Վալանթին Տարվէլ քրոջս օրինաւոր աղջկան ՄԱՐԻ ՊՈԷՍՕԼի, վեց միլիոն։

«2. Վալանթին Տարվէլ քրոջս, Բօլ որ Ժիպրէ փաստաբանին հետ յարաբերութենէ ծնած ՍԻՍՕՆԷ ՏԱՐՎԻԼի, վեց միլիոն։

«3. Մնացեալ եօթն հարիւր յիսուն հազար ֆրանգնեա Ռիճնի–Սմբրիթի տունս որ հարըստութեանս աւելցած մասը կը կազմեն, իմ կտակակատարիս, Միշէլ Պոէմօնի կը թողում, այն մանրամասն եւ բացորոշ ծանօթագրոց հետ որք հարկաւոր են քրոջս բնական աղջիկը գտնելու համար։

«4. Մարի Պոէսօլ, քրոջս օրինաւոր աղջիկն, անշուշտ Փարիզ կը գտնուի իւր հօրն ու մօրքով, եթէ երկուքն ալ ողջ են. կամ անոնցմէ մէկուն քով, եթէ միւսը մեռած է. եթէ բոլորովին որբ մնացած կամ ամուսնացած է, դիւրաւ կրնայ իմացուիլ։

«5. Այս գումարը, վերոյիշեալ ժառանգորդաց յանձնելու հոգը պատուարժան Ռիչարտ Սէնկսպի օրէնսգէտին յանձնած եմ, զոր պիտի կատարէ մահուանս առաջին տարեդարձին օրը։

«6. Եթէ քրոջս աղջիկներէն մին մեռած լինի, անոր բաժինը միւսին պիտի տրուի։

«7. Եթէ մահուանս տարեդարձին օրը երկուքն ալ մեռած լինին, բովանդակ հարստութիւնս պիտի մնայ իմ բարեկամ եւ կտակակատար Պ. Միշէլ Պոէմօնի։

«8. Իւր բնական դստեր մասին քրոջս նախատինք մը չգալու համար, Միշէլ Պոէմօն բարեկամիս կ'աղաչեմ որ, միայնակ աշխատի Սիմոնէ Տարվիլը գտնելու։

«Արարեալ ի Լոնտրա 20 օգոստոս 1876

«ԱՐՄԱՆ ՏԱՐՎԻԼ»

Ընթերցումն աւարտելէ յետոյ՝ տարօրինակ ժպիտ մը փայլեցաւ երիտասարդին շրթանց վրայ։

— Ամենակարեւոր թուղթ մ'է այս որ դիս միլիոններու տէր պիտի ընէ, ըսաւ կտակագրին ընդօրինակութիւնը գրասեղանին վրայ դնելով։

Ուրիշ թուղթ մ'առնլով, յաւելցուց։

— Աւասիկ այս նորանշան կտակագիրը ամբողջացնող ծանօթագրերը։

ԺԴ.

Կտակագրին յարակից ծանօթագրերն էին հետեւեալք։

«ԱՌԱՋԻՆ ԾԱՆՕԹԱԳԻՐ. 15 նոյեմբեր

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 21 փետր

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ

(Օսմ. ոսկին 100 ղրուշի հաշուով)

Լոնտրա	5 ամիս,	ղրշ. 110,15 առ Անգլ. լիր.
Ֆարիզ	5 »	Ֆր. 22,80 առ Օսմ. լիր.

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմ. Քօնս. գոցուեցաւ	9,27
բացուեցաւ	9,28
կէս օրին	9,28
Եգիպտ. միաց. բաց. ոսկի	75, 55
Բուլմէլիի երկաթուղի	42, 50

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 4 մարտ.

Անգլ. Քոնս.	101 7/8
Օսմ. »	8 3/4
Փոխ. 1865	11
» 1869	9 7/8
» 1871	67 1/2
» 1872	17
» 1873	8 3/4
» 1877	73
Պանք Օթոման	15 1/2
Ռուս. փոխ. 73ի	88 7/8
Եգիպտ. միացեալ	66 1/2
» արտօնեալ	90 7/8
Տայրա Սանիէ	66 1/8
Փոխ. Ռօշիլտ	87 3/4
Փոխանակագիր Փարիզի վրայ	25 45

Փարիզ 4 մարտ.

Գաղղ. Քոնս. 3 0/0	76, 35
» » 4 1/2 0/0	105.92 1/2
Օսմ. Քոնս.	8,85
Փոխ. 1865	Ֆր. 54
» 1869	44
» 1873	41,
Օսմ. Երկաթուղի	41,25
Պանք Օթոման (գ. կ.)	642,50
Քրէտիտ Լիոնէ (գ. կ.)	543,75
Ռուս. փոխ. 5 առ 0/0 (1877)	95
» » Արեւելեան	
Իտալ. Քոնս.	93 80
Եգիպտ. միացեալ	536,25
Փոխանակագիր Լոնտրայի վրայ	25,27

Վիէննա 4 մարտ.

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	121,55
Բուլմէլիի երկաթուղի	20,

ԿԷՍ ՕՐ 5,53